

Herinneringen op Mytylschool De Sprienke in Goes aan ondertekening MuziekAkkoord Zeeland (20 februari 2019)

Akkoorden in majeur Regionale verankering

Bjorn Schrijen
Ruth Slob
Maxime van Haeren

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

Sinds 2017 stimuleert Méér Muziek in de Klas dat scholen, pabo's, conservatoria, muziekscholen, verenigingen, ondernemers, overheden en andere belanghebbenden de handen ineenslaan om het muziekonderwijs in hun regio's structureel te verbeteren. Die samenwerking wordt bekrachtigd in een lokaal convenant – een 'MuziekAkkoord' – en tijdens een muzikaal feest door alle samenwerkingspartners ondertekend. Op het moment van schrijven zijn er twaalf MuziekAkkoorden afgesloten: een mooi moment om te bekijken wat de akkoorden tot nu toe hebben opgeleverd. Welke herinneringen hebben de verschillende regio's overgehouden aan de aanloop naar de ondertekening? Hoe is men vervolgens met elkaar aan de slag gegaan? Hoe staat het er nu eigenlijk voor? En bovenal: hoe kijkt men samen naar de toekomst?

Op bezoek bij Mytyschool De Sprienke wordt al snel duidelijk dat deze school gek is op muziek. Aan de ramen hangen tekeningen van kinderen met een instrument. Op het schoolplein, tussen de bloeiende bloemen en geurende kruiden van de omliggende tuin, oefent een groep kinderen met djembés en triangels ritmes op de woorden 'Pannenkoek met spek' – met de hitte van die dag en de aardse klanken van de djembé waan je je even in Afrika. Verderop in het gebouw wachten zes kleuters vanuit hun rolstoel met enthousiaste gezichtjes tot hun muzikles begint. Niet veel later leren ze heel voorzichtig mee te klappen en te stampen met een liedje over Nijntje Plus die naar de speeltuin gaat. Uiteindelijk mogen ze door met een stokje over een xylofoon te bewegen ook zelf samen met Nijn van de glijbaan naar beneden!

De Sprienke staat in Goes, in één van de inmiddels twaalf regio's waar sinds november 2017 een MuziekAkkoord (oorspronkelijk 'convenant' geheten) in het kader van het programma Méér Muziek in de Klas *Lokaal* afgesloten is. In deze akkoorden spreken diverse partners op het gebied van muziekonderwijs af om gezamenlijk het muziekonderwijs in hun regio structureel te zullen verbeteren. Het eerste akkoord werd gesloten in de stad Groningen, in 2018 gevolgd door de regio de Liemers en de provincies Limburg en Friesland. Sindsdien gaat het snel: in 2019 werden nog eens acht MuziekAkkoorden ondertekend. In verschillende regio's zijn bovendien nog akkoorden in voorbereiding.

Tabel 1. Overzicht van regio's waar een MuziekAkkoord is ondertekend

	Regio	Datum
1.	Groningen (stad)	14 november 2017
2.	De Liemers	27 juni 2018
3.	Limburg	27 juni 2018
4.	Friesland	20 september 2018
5.	Zeeland	20 februari 2019
6.	Zutphen/Lochem e.o.	17 april 2019
7.	Losser	15 mei 2019
8.	Drenthe	20 juni 2019
9.	De Achterhoek	27 juni 2019
10.	Woerden	3 juli 2019
11.	Hellevoetsluis	16 oktober 2019
12.	Helmond	20 november 2019

In aanvulling op de regio's waarin een MuziekAkkoord ondertekend is, zijn er op het moment van schrijven vier regio's die het muziekonderwijs op eigen initiatief verbeterd hebben, en daarvoor door Méér Muziek in de Klas beloond zijn met een Méér Muziek in de Klas *Bokaal*: de zogenoemde bokaalregio's.

Tabel 2. Overzicht van bokaalregio's

	Regio	Datum
1.	Wijchen	27 juni 2019
2.	Beuningen	27 juni 2019
3.	Berkelland	27 juni 2019
4.	Meerijstad	20 november 2019

Nu er zoveel nieuwe MuziekAkkoorden zijn afgesloten, is het een goed moment om terug te kijken. Is het de samenwerkingspartners gelukt om alle motivatie en goede plannen om te zetten in concrete acties om het muziekonderwijs te verbeteren? Heeft het akkoord hen gebracht wat zij ervan gehoopt hadden? Welke wensen en behoeften hebben zij nog? En welke lessen kunnen we uit de reeds afgesloten akkoorden trekken voor de regio's die nog volgen?

Dit terugkijken deden we tussen eind juni en begin oktober 2019 samen met leden van de stuurgroepen in de eerste vijf regio's waar een Muziekakkoord tot stand is gekomen, alsook met de stuurgroep van de provincie Drenthe. Een rondreis door Nederland bracht ons van Groningen tot Roermond en van Goes tot Assen, waar we

met betrokkenen spraken over respectievelijk de aanloop, de ondertekening, de werking en de toekomst van de akkoorden waaronder zij hun handtekening hebben gezet.¹

Aanloop

De route naar de ondertekening van een akkoord verliep voor alle regio's anders. De regio de Liemers werd als voorloper op het gebied van muziekonderwijs door de provinciale organisatie voor cultuureducatie in Gelderland hiervoor aan Méér Muziek in de Klas voorgedragen. In Friesland en Drenthe werden ambassadeurs door Méér Muziek in de Klas benaderd, en werd in de voorbereiding van het akkoord dankbaar gebruikgemaakt van samenwerkingen die er binnen de provincies al waren. In Zeeland en Groningen namen de ambassadeurs in samenwerking met pabo's het initiatief, en in Limburg wás er voorafgaand aan het MuziekAkkoord eigenlijk al een convenant op het gebied van muziekonderwijs.

De stuurgroepen die we hebben gesproken kijken met goede herinneringen terug op de aanloopfase richting het MuziekAkkoord. Unaniem benoemen ze daarbij de goede ondersteuning die Méér Muziek in de Klas bij het opzetten van het akkoord heeft geboden. Het bureau is goed bereikbaar, hulpvaardig, snel schakelend, en een verzameling van 'fijne mensen'. De aanwezigheid van een externe en soms scherpe gespreksleider die vanuit Méér Muziek in de Klas deelnam aan vergaderingen werd bovendien als een meerwaarde gezien. De gespreksleider bracht de gesprekken op een hoger niveau en kon als buitenstaander juist die vragen stellen die de stuurgroepleden onderling elkaar niet stelden.

Ook wordt de rol van Méér Muziek in de Klas op het gebied van kennisdeling als heel positief benoemd: er was goede documentatie – zoals het *Handboek voor meer muziek in de klas* – voorhanden, en de organisatie moedigde stuurgroepen tijdens de voorbereiding aan om mee te kijken in regio's waar al een akkoord was afgesloten.² Wellicht zou deze uitwisseling zelfs uitgebreid kunnen worden, en zou in de voorbereiding op een MuziekAkkoord ook iemand kunnen aanschuiven die bij de totstandkoming van een eerder akkoord betrokken is geweest.³

Een vraagstuk dat wel in verschillende regio's leefde, betrof de mate waarin het MuziekAkkoord al concrete invulling moest geven aan de inrichting van het muziekonderwijs. Dit bleek vaak een grote opgave, omdat scholen elk eigen keuzes (willen) maken, een andere beginsituatie hebben, en het akkoord niet te zeer willen ervaren als iets dat hen 'van bovenaf' is opgelegd. Tegelijkertijd kon de tekst van het

---

¹ Alleen in de regio de Liemers is er in overleg met de stuurgroep voor gekozen om telefonische interviews af te nemen.

² Zie hiervoor ook Méér Muziek in de Klas 2019a.

³ Dit was het geval in de stuurgroep van Drenthe, hetgeen volgens de stuurgroepleden heel waardevol was.

akkoord ook niet té open zijn. Daarmee zou het ook snel te vrijblijvend zou worden en zou het moeilijker worden om elkaar aan te spreken op de voortgang van afgesproken doelen.

Een concrete aanbeveling voor de aanloopfase is daarnaast om – zeker voor projectleiders – vooraf een goede inschatting te geven van de tijd die nodig is om tot een MuziekAkkoord te komen. Nu bleek in sommige regio's de benodigde tijdsinvestering groter dan verwacht, en de planning tot aan het feestelijke moment van ondertekening te krap.

Ondertekening

Bij alle regio's die we hebben bezocht leidde de aanloopfase naar een feestelijke ondertekening van het MuziekAkkoord in aanwezigheid van koningin Máxima. In Zeeland verwelkomden leerlingen van De Sprienke haar met een zelfgemaakte rap. In de Liemers vormden duizend basisschoolkinderen een gelegenheidskoor. En in Friesland nam men het (dirigeer)stokje over van Groningen door het lied dat daar bij de ondertekening van het MuziekAkkoord gezongen was, nu in een Friese versie ten gehore te brengen. Het is duidelijk: de ondertekening van een MuziekAkkoord vindt niet in een vergaderzaaltje achter gesloten deuren plaats, maar wordt enthousiast gevierd met veel aanwezigen en heel veel muziek.

De festiviteiten zelf zorgden bij alle betrokkenen voor veel enthousiasme en ook voor een gevoel 'erbij te horen'. Daarmee vormden ze een vliegende start voor de plannen in de MuziekAkkoorden. Ook publicitair was er sprake van een feestje: de goede contacten van Méér Muziek in de Klas met de media en het koningshuis zorgden voor veel media-aandacht bij de ondertekening, en daarmee indirect ook voor het muziekonderwijs.

Toch worden bij alle publiciteit ook kritische kanttekeningen geplaatst. Meerdere gesprekspartners benoemen een spanning tussen de publicitaire en de inhoudelijke doelen van Méér Muziek in de Klas. Scholen steken – ondanks hun al volle programma en jaarplanning – best veel tijd in de voorbereiding op een evenement als de ondertekening van het MuziekAkkoord of Het Kerst Muziek gala. Toch hebben ze niet altijd het gevoel centraal te staan op de dag zelf. Ze moeten zich bijvoorbeeld sterk aanpassen aan het keurslijf en de protocollen van de dag – protocollen die extra strikt zijn als het koningshuis bij de organisatie betrokken is. Ook zijn aanwezige hoogwaardigheidsbekleders soms erg zichtbaar. Daarnaast zouden de (kwaliteits)eisen die vanuit Méér Muziek in de Klas aan het programma gesteld worden op gespannen voet kunnen komen te staan met het lokale karakter van het evenement en het eigenlijke doel: alle kinderen muziek te laten maken en hén centraal te laten staan.

Een fundamentele vraag die gesteld wordt, is bovendien of het muziekonderwijs bij dit spektakel wel gebaat is. Het genereert weliswaar aandacht voor het belang van muziekonderwijs, maar positioneert het ook als iets unieks en bijzonders, in plaats van

als ‘normaal’ onderdeel van het curriculum. Sommigen ervaren bovendien dat het spektakel ver van de praktijk staat: wat je ziet op het podium, is niet de kern van wat muziekonderwijs in de klas daadwerkelijk behelst. Tot slot werd ook de vraag gesteld of het geld dat benodigd is voor de feestelijke ondertekening – en dat voor het grootste deel uit de regio zelf moet komen – niet beter direct in het muziekonderwijs geïnvesteerd zou kunnen worden.

Stand van zaken

Inmiddels is in alle regio's die we bezochten de confetti neergedwarreld en het ondertekeningsfeest een mooie herinnering geworden – op De Sprienke hebben de juffen en meesters zelfs een hele muur met foto's en knipsels van de dag volgehangen. Wat is er sindsdien gebeurd, en zijn de samenwerkingspartners tevreden?

Op de eerste plaats is men de laatste jaren in alle regio's meer en intensiever gaan samenwerken. Dit is niet uitsluitend een gevolg van de MuziekAkkoorden – in de meeste regio's werd er al in meer of mindere mate samengewerkt op het gebied van muziekonderwijs – maar men is het er wel over eens dat het MuziekAkkoord hieraan bijgedragen heeft en dat daardoor het gevoel van verbondenheid tussen de partners vergroot is. De ambassadeurs hebben (in de regio's die een eigen ambassadeur hebben) bovendien een belangrijke rol gespeeld in het samenbrengen van verschillende partijen in de regio.

Ten tweede is men het erover eens dat, mede door het akkoord en de publiciteit rondom de ondertekening daarvan, muziekonderwijs duidelijker op de kaart gezet is. ‘Mijn kind komt weer zingend thuis’, horen stuurgroepleden in de Liemers ouders bijvoorbeeld steeds vaker zeggen. De eerste zes MuziekAkkoorden bereiken naar verwachting 1.338 van de 6.740 (19,9 procent) basisscholen, en 223.309 van de 1.508.912 (14,8 procent) basisschoolleerlingen. Bovendien maakte in mei 2019 in totaal 23 procent van de basisscholen in Nederland gebruik van de door het Fonds voor Cultuurparticipatie uitgevoerde subsidieregeling Impuls Muziekonderwijs (in het vervolg aangeduid met ‘Impulsregeling’). Deze stelt hen financieel in staat om drie jaar lang het muziekonderwijs op de school te versterken (Broek et al. 2019, 30; CBS 2019).

Op al die scholen is een verbetering van het muziekonderwijs gerealiseerd, op vele verschillende manieren. Scholen die gebruikmaken van de Impulsregeling zetten – mede met behulp van een vakspecialist – bijvoorbeeld muziek weer op de agenda, schaffen (digitale) lesmethodes en instrumenten aan, scholen leerkrachten bij, of bezoeken optredens met leerlingen (Beekhoven et al. 2018). In alle regio's zijn er bovendien ook andere, unieke activiteiten bedacht. Zo keek men in Groningen een jaar na het ondertekenen van het MuziekAkkoord met mooie herinneringen terug op lessen waarin kinderen een eigen ringtone leerden componeren, leerkrachten met behulp van een Piano Crash Course liedjes op de piano leerden begeleiden, en groepen 5 een

bezoek brachten aan het Noord Nederlands Orkest (Méér Muziek in de Klas Lokaal Groningen 2018).

Ondanks dat de stuurgroepen positief zijn over de afgesloten akkoorden, zijn er in alle regio's ook duidelijke zorgen. De grootste van die zorgen betreft de duurzaamheid van alle inspanningen die nu op het gebied van muziekonderwijs genomen worden. Dit blijkt ook uit verschillende onderzoeken naar de stimuleringsmaatregelen op het gebied van muziekonderwijs (zie Beekhoven et al. 2018; Broek et al. 2019; Graauw et al. 2018). Het is voor scholen weliswaar verplicht om binnen het curriculum muziekonderwijs aan te bieden, maar de Inspectie van het Onderwijs monitort hier niet op.⁴ De vrees bestaat dan ook dat scholen weliswaar meer aan muziek doen in de drie jaar dat ze gebruik kunnen maken van subsidie vanuit de Impulsregeling, maar dat dit weer zal afnemen wanneer dit geld niet meer beschikbaar is. Vanaf dan wordt het voor scholen bijvoorbeeld moeilijker om een externe vakdocent muziek te bekostigen. Niettemin proberen de scholen dit zelf zo goed mogelijk te ondervangen, bijvoorbeeld door het aanschaffen en implementeren van een (digitale) muziekmethode, het aanschaffen van instrumenten, het opzetten van een leerlijn muziek en het beleggen van de verantwoordelijkheid voor muziekonderwijs bij een brede werkgroep (Beekhoven et al. 2018).

De zorgen over duurzaamheid gaan echter niet uitsluitend over geld. Ook benoemen verschillende regio's dat het enthousiasme dat er bij de ondertekening van het akkoord was, inmiddels een beetje lijkt te zijn weggeëbd. Als voorbeeld wordt genoemd dat scholen heel actief zijn in de aanloop naar het bijzondere moment met pers en koningin, maar daarna weer veel minder met muziek – en zeker met de verdiepende meerwaarde van muziekonderwijs – bezig zijn. Het voortzetten van de energie die er in de aanloop naar de ondertekening was en het aan boord houden van scholen blijkt kortom een uitdaging te zijn waarvoor verschillende regio's zich gesteld zien.

Een laatste bedreiging voor de duurzaamheid van de huidige inspanningen is dat in sommige regio's belangrijke partijen nog niet zijn aangehaakt. In één regio ontbreken bijvoorbeeld nog gemeentes, terwijl in een andere regio scholen met een sterk religieus profiel moeilijk te betrekken te zijn. Een vraag die binnen deze regio's leeft, is hoe je deze partners alsnog kunt activeren. Maar ook óf je dat wel zou moeten doen, en bijvoorbeeld niet veeleer je tijd en energie zou moeten steken in de scholen die écht graag meer muziekonderwijs willen aanbieden.

---

⁴ Verschillende gesprekspartners spreken dan ook de hoop uit dat de Inspectie van het Onderwijs dit op enig moment wel gaat doen.

Toekomst

Het aflopen van de Impulsregeling, moeite met het vasthouden van enthousiasme en het ontbreken van partijen binnen de MuziekAkkoorden worden kortom als de drie belangrijkste bedreigingen voor de duurzaamheid van de akkoorden gezien. Hoe kan Méér Muziek in de Klas de regio's hierin ondersteunen?

Om op de eerste plaats de financiële duurzaamheid te verhogen, is het van belang om de subsidieafhankelijkheid van de huidige inspanningen op het gebied van muziekonderwijs te verkleinen. Zoals we hierboven zagen, doen scholen dit deels al door met het geld van de Impulsregeling materialen en methodes aan te schaffen die hen ook zonder de aanwezigheid van een externe muziekdocent in staat stellen muziekles te geven.

In aanvulling hierop noemen de stuurgroepleden twee dingen die Méér Muziek in de Klas kan doen. Van belang is in elk geval om door te blijven gaan met het creëren van bewustwording van het belang van muziekonderwijs. Immers: als leerkrachten en scholen écht intrinsiek gemotiveerd raken om muziekonderwijs te geven, dan vergroot dit de kans dat zij ook zonder subsidie op zoek zullen gaan naar manieren om dit te doen. Daarnaast formuleren verschillende gesprekspartners de wens om hulp te krijgen bij het (leren) opzetten van private samenwerkingen, bijvoorbeeld via sponsoring. In een aantal regio's is dit wel geprobeerd, maar uiteindelijk niet (goed) gelukt. Bijvoorbeeld omdat bedrijven er niet echt op zaten te wachten, een concrete vraag ontbrak, of het moeilijk was om aan bedrijven duidelijk te maken wat de samenwerking hen zou opleveren. Méér Muziek in de Klas – zelf een mooi voorbeeld van een publiek-privaat gefinancierde organisatie – zou hierbij dan ook een ondersteunende rol kunnen vervullen.

Ook in het helpen vasthouden van de energie na de ondertekening van het akkoord zou een sterkere rol voor Méér Muziek in de Klas kunnen liggen. Nu ondersteunt de organisatie vooral in de aanloop naar het akkoord. Daarna wordt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de plannen neergelegd bij de partners die hun handtekening hebben gezet. Dat is ook nodig: het is immers de bedoeling dat de samenwerking ook onafhankelijk van Méér Muziek in de Klas kan bestaan. Wel schuift de organisatie na ondertekening van het akkoord nog regelmatig aan bij stuurgroepvergaderingen en fungeert de stichting daarbij als 'een strategische partner-op-afstand' (Méér Muziek in de Klas 2019b, 9).

Niettemin zouden sommige stuurgroepleden graag zien dat Méér Muziek in de Klas na de ondertekening van het akkoord zichtbaarder blijft, om op die manier de energie te helpen blijven vasthouden. Eén manier om dat te doen is door activiteiten op het gebied van inspiratie en kennisdeling te (blijven) organiseren, zoals recent tijdens de eerste landelijke terugkomdag voor stuurgroepen.

Voor dergelijke activiteiten op het gebied van kennisdeling benoemen de stuurgroepleden verschillende wensen. Eén daarvan is om activiteiten te ontwikkelen

die specifiek(er) ingaan op vragen en behoeftes die deelnemers van tevoren hebben doorgegeven. Ook voor bijeenkomsten gericht op specifieke doelgroepen, zoals projectleiders of schoolbestuurders, bestaat een wens. Daarnaast leeft in meerdere regio's de vraag hoe gemonitord en uitgedragen kan worden wat nu precies de opbrengsten van de convenanten zijn. Tot slot zou ook het bieden van inzicht in de verschillende programma's en regelingen op het gebied van muziekonderwijs een onderdeel van kennisdeling kunnen zijn. Nu wordt namelijk meermaals de angst geformuleerd dat mensen in de veelheid aan regelingen het overzicht dreigen te verliezen.

Voor het betrekken van scholen, overheden en muziekverenigingen die nu nog ontbreken binnen de MuziekAkkoorden, benoemen de regio's minder duidelijke wensen richting Méér Muziek in de Klas. Wel lijkt het van belang om ambassadeurs te blijven werven en aanstellen, gezien de netwerkrol die zij in verschillende regio's hebben gespeeld. Hierbij blijkt dat ambassadeurs die vanuit overheid of onderwijs aanschuiven de meeste impact maken. Ook is het waardevol om de kennisuitwisseling tussen regio's te blijven stimuleren: zo kunnen zij van elkaar leren hoe het draagvlak voor samenwerking vergroot kan worden.

Tot slot

Het jaarverslag van Méér Muziek in de Klas over 2018 heeft als titel *Nederland veroveren met muziek*. Wie anno 2019 de landkaart naast de reeds afgesloten MuziekAkkoorden legt, moet concluderen dat het bereiken van die doelstelling een flink eind gevorderd is. In vier van de twaalf provincies is er een provinciebreed MuziekAkkoord ondertekend. Daarnaast zijn in vele andere regio's de handen ineengeslagen om het muziekonderwijs te (gaan) verbeteren.

Toch is de landkaart nog niet volledig ingekleurd. In een aantal regio's liggen de kleurpotloden om dit alsnog te gaan doen al klaar, maar in sommige regio's – zoals de Randstad met haar hoge dichtheid aan scholen en muziekverenigingen – zal dit nog een uitdaging worden. Bovendien ontbreken ook binnen de MuziekAkkoorden die reeds zijn afgesloten nog belangrijke partners.

En zelfs als het gelukt is om heel Nederland in te kleuren, zit het werk er nog niet op. Want Nederland veroveren met muziek is één ding, maar het land ook veroverd houden is een tweede. Uit de gesprekken met de stuurgroepen, maar ook uit eerdere onderzoeken, blijkt dit de grootste zorg te zijn, en daarmee waarschijnlijk ook het belangrijkste aandachtspunt voor Méér Muziek in de Klas in de komende jaren. Zodat bezoekers van Mytyschool de Sprienke niet alleen nú uit alle klaslokalen muziek horen komen, maar ook morgen nog.

Literatuur

- Beekhoven, S. et al. (2018) *Onderzoek Impuls Muziekonderwijs: eerste opbrengsten van de Impuls Muziekonderwijs in het primair onderwijs*. Utrecht: Sardes.
- Broek, A. van den et al. (2019) *(Meer) muziekonderwijs als doel en middel: tussentijds onderzoek naar het stimuleringsprogramma muziekonderwijs*. Nijmegen: ResearchNed.
- CBS (2019) 'Onderwijsinstellingen; grootte, soort, levensbeschouwelijke grondslag'. Op: www.opendata.cbs.nl, 30 augustus.
- Graauw, C. de en C. Beemster (2018) *Impact van Méér Muziek in de Klas: onderzoeksrapport*. Rijen: Claudia de Graauw Effectmeting & Doelbereik.
- Méér Muziek in de Klas (2019a) 'Handboek voor meer muziek in de klas'. Op: www.meermuziekindeklas.nl.
- Méér Muziek in de Klas (2019b) *Jaarverslag 2018: Nederland veroveren met muziek*. Amsterdam: Méér Muziek in de Klas.
- Méér Muziek in de Klas Lokaal Groningen (2018) *14 november 2018: 1 jaar Méér Muziek in de Klas Lokaal Groningen*. Groningen: Méér Muziek in de Klas Lokaal Groningen.

Het Kerst Muziekgala met op het podium de Grootste Schoolband van Nederland en in de zaal 5.000 basisschoolleerlingen (19 december 2018)

Een verhaal met volume

Bewustwording

Bjorn Schrijen

Ruth Slob

Maxime van Haeren

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

‘Een leven zonder muziek is eigenlijk niet denkbaar’, antwoordt een ouder op de vraag hoe belangrijk het is dat een kind muziekonderwijs krijgt op school. Via allerlei campagnes probeert stichting Méér Muziek in de Klas precies dát verhaal met zoveel mogelijk volume in het basisonderwijs te laten doorklinken. Dat muziek goed is voor de ontwikkeling van kinderen, en vóóral ook heel erg leuk. Maar hoe effectief zijn de middelen die de stichting tot nu toe heeft ingezet? Weten de campagnes daadwerkelijk mensen te stimuleren om muziek in het onderwijs te verbeteren?

Om een antwoord op deze vragen te vinden is er een online enquête uitgezet onder (groot)ouders, leerkrachten en andere onderwijsprofessionals.¹ De enquête bestond uit verschillende onderdelen, die elk ingingen op verschillende campagnes en activiteiten van Méér Muziek in de Klas. Zo werden er vragen gesteld over de infomercial met koningin Máxima, over advertentiebeelden, over verschillende nieuwsbrieven, over het ouder-ambassadeurschap en over activiteiten die Méér Muziek in de Klas organiseert.² Aan het begin van de enquête konden respondenten aangeven vanuit welke rol ze de enquête invulden. De software zorgde er vervolgens voor dat ze alleen die vragen hoefden te beantwoorden die voor hen relevant waren.

In totaal waren er 1.292 respondenten. 22,4 procent van hen is man en 77,3 procent is vrouw. De meeste respondenten zijn (groot)ouder/verzorger (49,5 procent) of groepsleerkracht (33,4 procent). De overige respondenten zijn schoolleider, vakdocent muziek, vakspecialist muziek, interne cultuurcoördinator, of hebben één of meerdere andere functies. De leeftijdscategorie van 36 tot 45 jaar is met 36,2 procent het beste vertegenwoordigd, wat waarschijnlijk te verklaren valt door het hoge aantal deelnemende ouders met een kind in het basisonderwijs. Ook de leeftijdscategorie van 46 tot 55 jaar is goed vertegenwoordigd met een aandeel van 23,7 procent.

Zoals gezegd zijn niet álle enquêtevragen door iedere respondent ingevuld. Vragen die over het ouder-ambassadeurschap gaan, zijn bijvoorbeeld alleen aan ouders gesteld. En alleen leerkrachten hebben vragen beantwoord die over activiteiten voor

---

¹ De enquête is zowel verspreid vanuit Méér Muziek in de Klas, als onder onafhankelijke panelleden van PanelClix. Op deze manier werd gewaarborgd dat er ook een groot aantal respondenten was dat Méér Muziek in de Klas nog niet kende. Via PanelClix zijn alleen (groot)ouders en verzorgers benaderd met een (of meer) kind(eren) op de basisschool. In totaal vulden 510 respondenten langs deze weg de enquête in. Via het netwerk van Méér Muziek in de Klas zijn naast (groot)ouders en verzorgers ook leerkrachten, schoolleiders, vakdocenten muziek, vakspecialisten muziek, interne coördinatoren en overige respondenten benaderd. Via deze route werden 782 respondenten bereikt.

² Ook werden in de enquête vragen gesteld over videoportretten van leerkrachten Angela en Leon. De resultaten van deze vragen komen aan bod in het artikel over deskundigheidsbevordering: ‘Crescendo van kennis’.

scholen en klassen gaan. Daarentegen zijn de vragen die over de infomercial gaan wél aan alle respondenten gesteld.³

Tabel 1. Volgorde van enquête-onderdelen voor respectievelijk (groot)ouders/verzorgers en leerkrachten en andere onderwijsprofessionals

(Groot)ouders/verzorgers	Leerkrachten e.a.
1. Algemene introductievragen	1. Algemene introductievragen
2. Infomercial	2. Infomercial
3. Advertenties	3. Leerkrachtenportretten
4. Ouder-ambassadeurschap	4. Activiteiten Méér Muziek in de Klas
5. Afsluitende vragen	5. Afsluitende vragen

Infomercial

In de [infomercial](#) zien we kinderen die muziek maken met takken, oude pvc-buizen en lege flessen. Er wordt gezongen en geklapt in de klas en op het schoolplein. Een paar kinderen belt aan bij koningin Máxima, die hen een set marimbastokken overhandigt. De boodschap: muziek maken is leuk, laagdrempelig en makkelijk te integreren in de les!

Dit spotje is door Méér Muziek in de Klas onder andere verspreid als televisiereclame, via sociale media en op NPO Start. Maar liefst een vijfde (19,6 procent) van de respondenten heeft de infomercial al eens eerder gezien (n=1.110). De meeste van hen zagen hem op televisie (49,1 procent) en/of via sociale media (46,3 procent) (n=218). Respondenten vinden het een heel aantrekkelijke infomercial en voelen zich na het zien ervan veelal geïnspireerd, of willen meer te weten komen over Méér Muziek in de Klas (zie tabel 2).

³ Om de dekkinggraad van het aantal respondenten per resultaat inzichtelijk te maken wordt in dit artikel steeds het aantal respondenten per vraag vermeld.

Tabel 2. Antwoorden op de vraag ‘Geef aan in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen...’ aangaande de infomercial

Stelling	Gewogen gemiddelde (n=1.102) (1 = heel erg oneens, 5 = heel erg eens)
Ik vind dit een aantrekkelijke infomercial	4,1
Deze infomercial inspireert mij	3,7
Door deze infomercial wil ik meer weten over Méér Muziek in de Klas	3,7
Deze infomercial maakt aan mij duidelijk wat het doel is van Méér Muziek in de Klas	3,8
Na het zien van deze infomercial wil ik zelf meer voor muziekonderwijs doen	3,4

Een score van 1 betekent dat alle respondenten het met de stelling ‘heel erg oneens’ zijn, terwijl een score van 5 betekent dat alle respondenten het met de stelling ‘heel erg eens’ zijn.

De vraag blijft echter: zet de infomercial mensen ook echt aan tot actie? Het antwoord hierop lijkt positief. 52,0 procent van de respondenten wil na het zien van de infomercial de website van Méér Muziek in de Klas bezoeken, 25,6 procent wil de school waarop men werkt of kinderen heeft zitten aansporen om meer met muziekonderwijs te doen en 20,9 procent voelt zich geroepen om aan de school te vragen wat er al aan muziekonderwijs gedaan wordt (n=1.095). Positieve reacties bij de infomercial gaan vooral over de laagdrempeligheid van het filmpje: het is inspirerend om te zien dat je zo gemakkelijk iets met muziek kunt doen. Kritischere reacties benoemen dat de commercial vragen oproept. Wat kan Méér Muziek in de Klas nu eigenlijk voor je betekenen? En wat kun je als ouder precies doen? Ook wordt erop gewezen dat er in de infomercial alleen oudere kinderen te zien zijn: volgens sommige respondenten zou muziek zelfs al op de peuterspeelzaal meer gestimuleerd moeten worden!

Advertenties

Afbeelding 1. Deze advertenties werden aan de respondenten getoond

Waar de infomercial door veel respondenten herkend werd, lijken bovenstaande advertenties iets minder zichtbaarheid te hebben gegenereerd. 8,5 procent van de respondenten zegt de advertenties eerder te hebben gezien (n=635). Desalniettemin scoren de advertenties ruim voldoende op de vragen of ze visueel aantrekkelijk en inspirerend zijn. Een aantal respondenten zegt dat de advertenties wel nog iets ‘spannender’ gemaakt mogen worden, door bijvoorbeeld andere instrumenten te laten zien of bewegend beeld en geluid toe te voegen. Ook het doel van de advertenties is niet voor alle respondenten duidelijk.

Tabel 3. Antwoorden op de vraag ‘Geef aan in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen...’ aangaande de advertenties

Stelling	Gewogen gemiddelde (n=623) (1=heel erg oneens, 5=heel erg eens)
Ik vind deze advertenties visueel aantrekkelijk	3,7
Ik vind deze advertenties inspirerend	3,5
Door deze advertenties leer ik iets nieuws over het belang van muziek voor kinderen	3,5
Door deze advertenties wil ik meer te weten komen over Méér Muziek in de Klas	3,5
Door deze advertenties wil ik me (meer) inzetten voor muziekonderwijs	3,1

Een score van 1 betekent dat alle respondenten het met de stelling ‘heel erg oneens’ zijn, terwijl een score van 5 betekent dat alle respondenten het met de stelling ‘heel erg eens’ zijn.

Hebben de respondenten ook daadwerkelijk actie ondernomen na het zien van de advertenties, of zijn zij van plan dit te doen? De meest genoemde acties na het zien van de advertenties zijn het bezoeken van de website van Méér Muziek in de Klas (31,2 procent), het praten met de eigen kinderen over muziekonderwijs (25,5 procent) en/of het praten met school hierover (22,4 procent) (n=615). De advertenties lijken dus

vooral nieuwsgierigheid op te wekken over de organisatie Méér Muziek in de Klas zelf en over de mening van kinderen over muziekonderwijs.

Ouder-ambassadeurschap

Méér Muziek in de Klas heeft speciaal voor ouders die zich willen inzetten voor (meer) muziekonderwijs op de school van hun kind het ouder-ambassadeurschap in het leven geroepen. Ouders die ouder-ambassadeur worden, krijgen advies en ondersteuning van Méér Muziek in de Klas bij het inspireren van de school. Van de 638 responderende ouders is 7,2 procent al ouder-ambassadeur.⁴ 12,4 procent van de respondenten heeft wel van het ouder-ambassadeurschap gehoord, maar is zelf nog geen ouder-ambassadeur. Het vaakst hoorden ouders over het ambassadeurschap via sociale media (63,0 procent), de website van Méér Muziek in de Klas (34,8 procent) en via andere ouders (21,7 procent) (n=46).

Tabel 4. Antwoorden op de vraag ‘Geef aan in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen...’ aangaande het materiaal voor ouder-ambassadeurs

Stelling	Gewogen gemiddelde (n=46) (1=heel erg oneens, 5=heel erg eens)
Ik ontvang genoeg materiaal om de school van mijn kind te inspireren meer muziekonderwijs te geven	3,1
De tips die Méér Muziek in de Klas geeft zijn nuttig	3,3
De tips die Méér Muziek in de Klas geeft zijn inspirerend	3,5
Het is me als ouder-ambassadeur gelukt om de school van mijn kind te inspireren om meer muziekonderwijs te geven	3,0

Een score van 1 betekent dat alle respondenten het met de stelling ‘heel erg oneens’ zijn, terwijl een score van 5 betekent dat alle respondenten het met de stelling ‘heel erg eens’ zijn.

Om de ouder-ambassadeurs te ondersteunen en te stimuleren geeft Méér Muziek in de Klas onder andere handige tips en inspirerende adviezen. We vroegen de ambassadeurs wat zij vinden van het ondersteunende materiaal dat ze ontvangen (zie tabel 4). Hoewel de gemiddelde score voldoende is, wordt duidelijk dat er ruimte is voor verbetering. Ouders geven aan dat er meer concrete handvatten aangereikt mogen

⁴ Er zijn evenwel enige twijfels over de betrouwbaarheid van de cijfers die via PanelClix verworven zijn op deze vraag. Dit valt af te leiden uit het feit dat, wanneer een aantal respondenten toelicht *waarom* zij ouder-ambassadeur zijn geworden, ze antwoorden invullen als ‘geen idee’, ‘1’ of ‘Ivdbgrshtb geyh’. Als we dergelijke antwoorden uit de data filteren komt het aantal ouder-ambassadeurs uit op 5,9 procent, in plaats van 7,2 procent.

worden die hen kunnen helpen bij het ondernemen van actie: het laten zien van successen elders in het land wordt niet als genoeg ervaren.

Het voornaamste middel waarmee de ouder-ambassadeurs worden bereikt is via een speciaal voor hen samengestelde nieuwsbrief. In totaal heeft 48,9 procent van de responderende ouder-ambassadeurs deze nieuwsbrief wel eens gelezen (n=45). Ouders zijn positief over de inhoud van de nieuwsbrief, maar zijn het er wel over eens dat deze nóg nuttiger en meer activerend zou kunnen zijn (zie tabel 5).

Tabel 5. Meningsvorming over de nieuwsbrief voor ouder-ambassadeurs

Ik vind de nieuwsbrief...	Gewogen gemiddelde (n=22) (1=heel erg oneens, 5=heel erg eens)
Informatief	3,8
Nuttig	3,5
Interessant	3,8
Inspirerend	3,7
Activerend	3,5

Een score van 1 betekent dat alle respondenten het met de stelling 'heel erg oneens' zijn, terwijl een score van 5 betekent dat alle respondenten het met de stelling 'heel erg eens' zijn.

Ook hier is de vraag in hoeverre de nieuwsbrief ouder-ambassadeurs aanzet tot actie. De meest ondernomen acties na het lezen van de nieuwsbrief zijn het aansporen van school om meer muziekonderwijs te geven (59,1 procent), het bezoeken van de website van Méér Muziek in de Klas (50,0 procent) en het attenderen van andere ouders op Méér Muziek in de Klas (40,9 procent) (n=22). Dat is een positieve uitkomst: de meeste van deze ouders gaan dus direct zelf met hun omgeving het gesprek aan over muziekonderwijs.

Niettemin geven de ouder-ambassadeurs aan dat ze behoefte hebben aan meer of andere informatie van Méér Muziek in de Klas. Zo wordt genoemd dat het goed zou zijn meer concrete informatie te ontvangen over hoe als ouder-ambassadeur te starten, bijvoorbeeld in de vorm van een online document of een *webinar*. Ook een platform voor gezamenlijk overleg waar ouder-ambassadeurs elkaar kunnen helpen en inspireren zou behulpzaam kunnen zijn. Een ander idee is om PR-materiaal, zoals posters, beschikbaar te stellen voor ouder-ambassadeurs waarmee de school geïnspireerd kan worden.

Social media

In aanvulling op de enquête hebben we (een klein aantal) pabostudenten ondervraagd over onder andere het bereik van Méér Muziek in de Klas op sociale media.⁵ Enkele van deze pabostudenten volgden Méér Muziek in de Klas al op social media. Zij ervaren dat veel communicatie over Méér Muziek in de Klas zelf gaat, maar zouden meer behoefte hebben aan inhoud: interviews met docenten, liedjes, concrete lesteps en aankondigingen van (deskundigheid bevorderende) activiteiten. Ook vinden deze studenten het opvallend dat er veel gecommuniceerd wordt over het belang van muziekonderwijs, terwijl de volgers van Méér Muziek in de Klas hiervan waarschijnlijk al overtuigd zijn. De nadruk mag voor hen dan ook meer liggen op het *hoe* dan op het *waarom* van muziekonderwijs.

Activiteiten

Sinds 2016 organiseert en produceert Méér Muziek in de Klas verschillende activiteiten en producties voor leerkrachten en hun leerlingen. Dit waren [Schooltv](#)-filmpjes, [Vliegende Brigadiers](#), [wedstrijden](#), [Het Kerst Muziekgala](#), [Music University Days](#), [Digitaal componeren in de klas](#), een stand op de [Nationale Onderwijs Tentoonstelling](#) (NOT), verschillende symposia en nieuwsbrieven. Wij vroegen de responderende leerkrachten aan welke van deze activiteiten ze hebben deelgenomen. Van hen heeft 47,4 procent al aan één of meerdere activiteiten deelgenomen (n=529). Van de mensen die nog niet aan een activiteit deelnamen, zegt 56,6 procent dat dit komt omdat ze niet van het bestaan van de activiteiten af wisten. Daarnaast geeft 11,6 procent aan dat er geen (financiële) middelen waren om deel te nemen. Een klein kwart, 24,4 procent, geeft aan een andere reden te hebben, waarbij een gebrek aan tijd het vaakst genoemde argument is (n=258).

---

⁵ Zie hierover ook het artikel over deskundigheidsbevordering: 'Crescendo van kennis'.

Tabel 6. Activiteiten waaraan de meeste respondenten hebben deelgenomen

Activiteit	Aantal respondenten dat heeft deelgenomen aan activiteit
Schooltv	278
Music University Days	55
Nationale Onderwijs Tentoonstelling (NOT)	142
Nieuwsbrieven van Méér Muziek in de Klas	359

De opbouw van de vragenlijst maakt het enigszins lastig om naast de aantallen deelnemers ook het aandeel deelnemers onder alle respondenten te noemen. Eerst is respondenten namelijk gevraagd of ze aan *enige* activiteit van Méér Muziek in de Klas hebben deelgenomen, en pas vervolgens is per activiteit doorgevraagd. Daarbij verschilt het aantal respondenten dat per activiteit heeft aangegeven deze wel of niet te hebben bezocht. Onder de genoemde activiteiten vallen (indien van toepassing) alle jaargangen.

Van alle activiteiten hebben verreweg de meeste leerkrachten gebruikgemaakt van het lesmateriaal van Schooltv, waarbij er 252 specifiek gewerkt hebben met de *energizers* met Ilse DeLange (n=583). Daarnaast heeft een relatief groot aantal leerkrachten informatie ingewonnen over muziekmethoden of deze aangeschaft. Uit deze data blijkt dat leerkrachten vooral geïnteresseerd zijn in activiteiten, methoden en handvatten die zij voor muziek in de klas kunnen inzetten. Er waren aanzienlijk minder leerkrachten die met hun klas een filmpje inzonden voor een wedstrijd, of bijvoorbeeld Het Kerst Muziekgala van Méér Muziek in de Klas met de eigen groep bijwoonden.

Conclusie

De bewustwordingscampagnes van Méér Muziek in de Klas worden positief beoordeeld, en weten een aanzienlijk deel van de verschillende doelgroepen ook aan te zetten tot actie. Zo willen respondenten bijvoorbeeld de school waarop men werkt of kinderen heeft zitten aansporen om meer muziekonderwijs te geven na het lezen van de nieuwsbrief voor ouder-ambassadeurs (59,1 procent), het bekijken van de advertenties (22,4 procent) of het zien van de infomercial met koningin Máxima (25,6 procent). Verbeterpunten liggen niettemin in de mate waarin de campagnes ook daadwerkelijk handvatten aanreiken aan ouders en (toekomstige) leerkrachten: zij zouden duidelijker willen zien wat zij precies en vooral ook concreet kunnen doen. Ook wordt uit de campagnes nog onvoldoende duidelijk wat Méér Muziek in de Klas precies kan betekenen voor ouders, leerkrachten en pabostudenten.

Het belangrijkste resultaat van de bewustwordingscampagnes is echter tot nu toe onbesproken gebleven. Het doel is immers dat men het belangrijker gaat vinden

dat kinderen muziekonderwijs krijgen, en dat is gelukt: 83,1 procent van de respondenten geeft aan muziekonderwijs (heel erg) belangrijk te vinden. Op naar de 100!

Bijlage – Volledige resultaten enquête

Deze bijlage bevat de volledige enquêteresultaten.⁶ De enquête is op twee verschillende manieren verspreid: via Méér Muziek in de Klas en onder leden van PanelClix, een online onderzoekspanel met landelijke spreiding. Via PanelClix zijn enkel ouders/verzorgers met één of meer kinderen op de basisschool benaderd. Via Méér Muziek in de Klas zijn tevens leerkrachten en andere onderwijsprofessionals benaderd. In deze bijlage worden de cumulatieve resultaten gepresenteerd, maar wordt (waar relevant) ook een onderscheid gemaakt tussen de resultaten van de respondenten die via Méér Muziek in de Klas (hier afgekort als ‘MMidK’) geworven zijn en de respondenten die door PanelClix benaderd werden.

Omdat de vragen die gesteld werden, afhankelijk waren van de rol van de respondent en antwoorden op eerdere vragen, en bovendien een deel van de respondenten vragen oversloeg of de enquête voortijdig beëindigde, verschilt per vraag (en soms zelfs per stelling) het aantal respondenten dat deze heeft ingevuld.

Tabel 1. Respondenten naar geslacht en functie, per verspreidingskanaal en cumulatief

PanelClix	Man	Vrouw	Onbekend	Totaal
(Groot)ouder/verzorger	189 (37,1 %)	320 (62,7 %)	1 (0,2 %)	510 (100,0%)
Groepsleerkracht	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)
Schoolleider	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)
Vakdocent muziek	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)
Schoolbestuurder	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)
Vakspecialist muziek	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)
Interne cultuurcoördinator	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)
Anders, namelijk	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)
Totaal	189 (37,1 %)	320 (62,7 %)	1 (0,2 %)	510 (100,0%)

MMidK	Man	Vrouw	Onbekend	Totaal
(Groot)ouder/verzorger	23 (2,9 %)	106 (13,6 %)	1 (0,1 %)	130 (16,6 %)
Groepsleerkracht	36 (4,6 %)	395 (50,5 %)	0 (0,0 %)	431 (55,1 %)
Schoolleider	5 (0,6 %)	12 (1,5 %)	0 (0,0 %)	17 (2,2 %)
Vakdocent muziek	3 (0,4 %)	17 (2,2 %)	0 (0,0 %)	20 (2,6 %)
Schoolbestuurder	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)
Vakspecialist muziek	4 (0,5 %)	9 (1,2 %)	0 (0,0 %)	13 (1,7 %)
Interne cultuurcoördinator	1 (0,1 %)	15 (1,9 %)	0 (0,0 %)	16 (2,0 %)
Anders, namelijk	29 (3,7 %)	125 (16,0 %)	1 (0,1 %)	155 (19,8 %)
Totaal	101 (12,9 %)	679 (86,8 %)	2 (0,3 %)	782 (100,0%)

⁶ Met uitzondering van gegeven toelichtingen bij vragen. Deze zijn in hun geheel terug te lezen in het bijgesloten overzicht van SurveyMonkey.

Alle respondenten	Man	Vrouw	Onbekend	Totaal
(Groot)ouder/verzorger	212 (16,4 %)	426 (33,0 %)	2 (0,2 %)	640 (49,5 %)
Groepsleerkracht	36 (2,8 %)	395 (30,6 %)	0 (0,0 %)	431 (33,4 %)
Schoolleider	5 (0,4 %)	12 (0,9 %)	0 (0,0 %)	17 (1,3 %)
Vakdocent muziek	3 (0,2 %)	17 (1,3 %)	0 (0,0 %)	20 (1,5 %)
Schoolbestuurder	0 (0,0%)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)
Vakspecialist muziek	4 (0,3 %)	9 (0,7 %)	0 (0,0 %)	13 (1,0 %)
Interne cultuurcoördinator	1 (0,1%)	15 (1,2 %)	0 (0,0 %)	16 (1,2 %)
Anders, namelijk	29 (2,2 %)	125 (9,7 %)	1 (0,1 %)	155 (12,0 %)
Totaal	290 (22,4 %)	999 (77,3 %)	3 (0,2 %)	1.292 (100 %)

Binnen de categorie 'anders, namelijk...' geven 27 respondenten aan dat zij vakdocent creatief of muziek zijn, vaak in combinatie met nog een andere functie (zoals ouder of intern begeleider). Het aantal respondenten dat als functie direct de optie 'vakdocent muziek' heeft ingevuld is 20 (1,5 procent). Inclusief het aantal vakdocenten muziek uit de categorie 'anders, namelijk...' komt het aantal vakdocenten muziek uit op 47 (3,6 procent).

Tabel 2. Respondenten naar leeftijd, Méér Muziek in de Klas en PanelClix cumulatief

Functie	<25	25-35	36-45	46-55	56-65	> 65	Totaal
(Groot)ouder/ verzorger	1 (0,1 %)	165 (12,8 %)	348 (26,9 %)	109 (8,4 %)	13 (1,0 %)	5 (0,4 %)	641 (49,6 %)
Groepsleerkracht	21 (1,6 %)	77 (6,0 %)	75 (5,8 %)	128 (9,9 %)	128 (9,9 %)	2 (0,2 %)	431 (33,3 %)
Schoolleider	0 (0,0 %)	1 (0,1 %)	5 (0,4 %)	6 (0,5 %)	5 (0,4 %)	0 (0,0 %)	17 (1,3 %)
Vakdocent muziek	0 (0,0 %)	1 (0,1 %)	3 (0,2 %)	6 (0,5 %)	9 (0,7 %)	1 (0,1 %)	20 (1,5 %)
Schoolbestuurder	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)
Vakspecialist muziek	1 (0,1 %)	1 (0,1 %)	4 (0,3 %)	3 (0,2 %)	4 (0,3 %)	0 (0,0 %)	13 (1,0 %)
Interne cultuurcoördinator	0 (0,0 %)	1 (0,1 %)	1 (0,1 %)	8 (0,6 %)	6 (0,5 %)	0 (0,0 %)	16 (1,2 %)
Anders, namelijk	5 (0,4 %)	11 (0,9 %)	32 (2,5 %)	47 (3,6 %)	53 (4,1 %)	7 (0,5 %)	155 (12,0 %)
Totaal	28 (2,2%)	257 (19,9%)	468 (36,2%)	307 (23,7%)	218 (16,9%)	15 (1,2%)	1.293 (100%)

Ouder-ambassadeurschap

Deze vragen zijn alleen gesteld aan (groot)ouders/verzorgers

Vraag 1

Wist u dat u ouder-ambassadeur kunt worden voor Méér Muziek in de Klas, om zo uw school te inspireren om muziekonderwijs een vaste plek in de school te geven?

	PanelClix (n=510)	MMiDK (n=128)	Alle respondenten (n=638)
Ja, en ik ben zelf ook al ouder-ambassadeur	23 (4,5 %)	23 (18,0 %)	46 (7,2 %)
Ja, maar ik ben zelf geen ouder-ambassadeur	56 (11,0 %)	23 (18,0 %)	79 (12,4 %)
Nee, dit wist ik niet	431 (84,5 %)	82 (64,1 %)	513 (80,4 %)
Totaal	510 (100,0 %)	128 (100,0 %)	638 (100,0 %)

Percentages tellen verticaal op tot honderd procent.

Vraag 2

Hoe heeft u van het ouder-ambassadeurschap gehoord? Op deze vraag zijn meerdere antwoorden mogelijk.

	PanelClix (n=23)	MMiDK (n=23)	Alle respondenten (n=46)
Via sociale media (zoals Facebook, Instagram, YouTube)	12 (52,5 %)	17 (73,9 %)	29 (63,0 %)
Via de website van Méér Muziek in de Klas	11 (47,8 %)	5 (21,7 %)	16 (34,8 %)
Van andere ouders	10 (43,5 %)	0 (0,0 %)	10 (21,7 %)
Via de school van mijn kind	5 (21,7 %)	0 (0,0 %)	5 (10,9 %)
Anders, namelijk...	0 (0,0 %)	3 (13,0 %)	3 (6,5 %)
Totaal	38 (165,2 %)	25 (108,7 %)	63 (137,0 %)

Omdat op deze vraag meerdere antwoorden mogelijk waren, tellen de percentages verticaal op tot meer dan honderd procent.

Vraag 3

Kunt u kort toelichten waarom u ouder-ambassadeur bent geworden?

Respondenten stellen hierbij vooral dat ze muziekonderwijs belangrijk vinden voor de ontwikkeling en opvoeding van kinderen, en dat er momenteel nog geen of weinig muziekonderwijs op de school van hun kind(eren) is.

Vraag 4

Geef aan in hoeverre u het eens bent met onderstaande stellingen.

PanelClix (n=23)	Heel erg oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Heel erg eens	Geen mening
Ik ontvang genoeg materiaal om de school van mijn kind te inspireren meer muziekonderwijs te geven	0 (0,0 %)	3 (13,0 %)	9 (39,1 %)	6 (26,1 %)	5 (21,7 %)	0 (0,0 %)
De tips die Méér Muziek in de Klas geeft zijn nuttig	0 (0,0 %)	3 (13,0 %)	10 (43,5 %)	7 (30,4 %)	3 (13,0 %)	0 (0,0 %)
De tips die Méér Muziek in de Klas geeft zijn inspirerend	0 (0,0 %)	3 (13,0 %)	7 (30,4 %)	9 (39,1 %)	4 (17,4 %)	0 (0,0 %)
Het is me als ouder-ambassadeur gelukt om de school van mijn kind te inspireren om meer muziekonderwijs te geven	0 (0,0 %)	2 (8,7 %)	7 (30,4 %)	8 (34,8 %)	5 (21,7 %)	1 (4,3 %)

MMidK (n=23)	Heel erg oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Heel erg eens	Geen mening
Ik ontvang genoeg materiaal om de school van mijn kind te inspireren meer muziekonderwijs te geven	3 (13,0 %)	8 (34,8 %)	7 (30,4 %)	2 (8,7 %)	1 (4,3 %)	2 (8,7 %)
De tips die Méér Muziek in de Klas geeft zijn nuttig	0 (0,0 %)	6 (26,1 %)	5 (21,7 %)	8 (34,8 %)	0 (0,0 %)	4 (17,4 %)
De tips die Méér Muziek in de Klas geeft zijn inspirerend	0 (0,0 %)	4 (17,4 %)	4 (17,4 %)	11 (47,8 %)	0 (0,0 %)	4 (17,4 %)
Het is me als ouder-ambassadeur gelukt om de school van mijn kind te inspireren om meer muziekonderwijs te geven	5 (21,7 %)	7 (30,4 %)	7 (30,4 %)	1 (4,3 %)	0 (0,0 %)	3 (13,0 %)

Alle respondenten (n=46)	Heel erg oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Heel erg eens	Geen mening
Ik ontvang genoeg materiaal om de school van mijn kind te inspireren meer muziekonderwijs te geven	3 (6,5 %)	11 (23,9 %)	16 (34,8 %)	8 (17,4 %)	6 (13,0 %)	2 (4,3 %)
De tips die Méér Muziek in de Klas geeft zijn nuttig	0 (0,0 %)	9 (19,6 %)	15 (32,6 %)	15 (32,6 %)	3 (6,5 %)	4 (8,7 %)
De tips die Méér Muziek in de Klas geeft zijn inspirerend	0 (0,0 %)	7 (15,2 %)	11 (23,9 %)	20 (43,5 %)	4 (8,7 %)	4 (8,7 %)
Het is me als ouder-ambassadeur gelukt om de school van mijn kind te inspireren om meer muziekonderwijs te geven	5 (10,9 %)	9 (19,6 %)	14 (30,4 %)	9 (19,6 %)	5 (10,9 %)	4 (8,7 %)

Vraag 5

Heeft u de speciale nieuwsbrief voor ouder-ambassadeurs voor Méér Muziek in de Klas wel eens gelezen?

	PanelClix (n=23)	MMiDK (n=22)	Alle respondenten (n=45)
Ja	12 (52,2 %)	10 (45,5 %)	22 (48,9 %)
Nee	6 (26,1 %)	0 (0,0 %)	6 (13,3 %)
Dat weet ik niet	4 (17,4 %)	8 (36,4 %)	12 (26,7 %)
Ik heb deze nieuwsbrief nooit ontvangen	1 (4,3 %)	4 (18,2 %)	5 (11,1 %)
Totaal	23 (100,0 %)	22 (100,0 %)	45 (100,0 %)

Percentages tellen verticaal op tot honderd procent.

Vraag 6

Zou u willen toelichten waarom u de nieuwsbrief niet leest? Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

	PanelClix (n=6)	MMiDK (n=0)	Alle respondenten (n=6)
Ik heb er geen tijd voor	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)
Ik vind de nieuwsbrief niet interessant	2 (33,3 %)	0 (0,0 %)	2 (33,3 %)
Ik vind de nieuwsbrief niet informatief	3 (50,0 %)	0 (0,0 %)	3 (50,0 %)
Ik wil geen ouder-ambassadeur meer zijn	1 (16,7 %)	0 (0,0 %)	1 (16,7 %)
Ik ontvang de nieuwsbrief te vaak	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)
Anders, namelijk...	0 (0,0%)	0 (0,0 %)	0 (0,0%)
Totaal	6 (100,0 %)	0 (0,0 %)	6 (100,0 %)

Percentages tellen verticaal op tot honderd procent.

Vraag 7

Beantwoord de volgende stellingen over de nieuwsbrief voor ouder-ambassadeurs van Méér Muziek in de Klas. Ik vind de nieuwsbrief...

PanelClix (n=12)	Heel erg oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Heel erg eens	Geen mening
Informatief	1 (8,3 %)	0 (0,0 %)	3 (25,0 %)	3 (25,0 %)	5 (41,7 %)	0 (0,0 %)
Nuttig	0 (0,0 %)	1 (8,3 %)	4 (33,3 %)	4 (33,3 %)	3 (25,0 %)	0 (0,0 %)
Interessant	0 (0,0 %)	1 (8,3 %)	2 (16,7 %)	3 (25,0 %)	6 (50,0 %)	0 (0,0 %)
Inspirerend	0 (0,0 %)	1 (8,3 %)	1 (8,3 %)	5 (41,7 %)	5 (41,7 %)	0 (0,0 %)
Activerend	0 (0,0 %)	1 (8,3 %)	2 (16,7 %)	5 (41,7 %)	4 (33,3 %)	0 (0,0 %)

MMidK (n=10)	Heel erg oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Heel erg eens	Geen mening
Informatief	0 (0,0 %)	1 (10,0 %)	3 (30,0 %)	4 (40,0 %)	1 (10,0 %)	1 (10,0 %)
Nuttig	0 (0,0 %)	3 (30,0 %)	3 (30,0 %)	2 (20,0 %)	1 (10,0 %)	1 (10,0 %)
Interessant	0 (0,0 %)	2 (20,0 %)	3 (30,0 %)	3 (30,0 %)	1 (10,0 %)	1 (10,0 %)
Inspirerend	0 (0,0 %)	2 (20,0 %)	5 (50,0 %)	3 (30,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)
Activerend	0 (0,0 %)	3 (30,0 %)	4 (40,0 %)	3 (30,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)

Alle respondenten (n=22)	Heel erg oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Heel erg eens	Geen mening
Informatief	1 (4,5 %)	1 (4,5 %)	6 (27,3 %)	7 (31,8 %)	6 (27,3 %)	1 (4,5 %)
Nuttig	0 (0,0 %)	4 (18,2 %)	7 (31,8 %)	6 (27,3 %)	4 (18,2 %)	1 (4,5 %)
Interessant	0 (0,0 %)	3 (13,6 %)	5 (22,7 %)	6 (27,3 %)	7 (31,8 %)	1 (4,5 %)
Inspirerend	0 (0,0 %)	3 (13,6 %)	6 (27,3 %)	8 (36,4 %)	5 (22,7 %)	0 (0,0 %)
Activerend	0 (0,0 %)	4 (18,2 %)	6 (27,3 %)	8 (36,4 %)	4 (18,2 %)	0 (0,0 %)

Vraag 8

Welke actie(s) heeft u ondernomen of bent u van plan te ondernemen na het lezen van de nieuwsbrief? Op deze vraag zijn meerdere antwoorden mogelijk.

	PanelClix (n=12)	MMiDK (n=10)	Alle respondenten (n=22)
Bezoeken van www.meermuziekindeklas.nl	4 (33,3 %)	7 (70,0 %)	11 (50,0 %)
Bezoeken van een sociaalmediaalkanaal van Méér Muziek in de Klas	4 (33,3 %)	2 (20,0 %)	6 (27,3 %)
Andere ouders attenderen op Méér Muziek in de Klas	6 (50,0 %)	3 (30,0 %)	9 (40,9 %)
School aansporen om (meer) aan muziekonderwijs te doen	7 (58,3 %)	6 (60,0 %)	13 (59,1 %)
Zorgen dat er op school actie wordt ondernomen om (meer) muziek in de klas te krijgen	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)
Mijn kind vragen of het muziekonderwijs op school zou willen hebben	3 (25,0 %)	3 (30,0 %)	6 (27,3 %)
Geen actie	0 (0,0 %)	2 (20,0 %)	2 (9,1 %)
Anders, namelijk...	0 (0,0 %)	(10,0 %)	1 (4,5 %)
Totaal	24 (200,0 %)	24 (240,0 %)	48 (218,2 %)

Omdat op deze vraag meerdere antwoorden mogelijk waren, tellen de percentages verticaal op tot meer dan honderd procent.

Vraag 9

Heeft u als ouder-ambassadeur behoefte aan meer of andere informatie van Méér Muziek in de Klas?

	MMiDK (n=8)
Ja	7 (87,5 %)
Nee	1 (12,5 %)
Totaal	8 (100,0 %)

Deze vraag is in een later stadium, bij de tweede reminder, aan de enquête toegevoegd. De vraag is bovendien alleen gesteld aan respondenten die de enquête via Méér Muziek in de Klas ontvingen.

Vraag 10

Wat voor soort informatie en/of materiële ondersteuning heeft u van Méér Muziek in de Klas nodig om u (beter) in te kunnen zetten als ouder-ambassadeur?

Deze vraag is in een later stadium, bij de tweede reminder, aan de enquête toegevoegd. Daarom hebben slechts vijf respondenten deze ingevuld. Suggesties die zij doen zijn:

- Een document waarin staat hoe je kunt starten en welke middelen je kunt gebruiken;
- Een platform waarop ouders ervaringen kunnen uitwisselen en elkaar kunnen inspireren;
- Posters en factsheets voor directeuren en leerkrachten;
- Proeflessen;
- Informatie via een webinar, om direct een start te kunnen maken;
- Gezamenlijk overleg van andere ouder-ambassadeurs;
- Ondersteuning aan muziekverenigingen die ook muziek op school willen stimuleren;
- Handvatten, tips en ondersteuning.

Advertenties

Deze vragen zijn alleen gesteld aan (groot)ouders/verzorgers

Vraag 1

Heeft u deze advertenties al eens eerder gezien?

	PanelClix (n=509)	MMiDK (n=126)	Alle respondenten (n=635)
Ja	45 (8,8 %)	9 (7,1 %)	54 (8,5 %)
Nee	440 (86,4 %)	108 (85,7 %)	548 (86,3 %)
Dat weet ik niet	24 (4,7 %)	9 (7,1 %)	33 (5,2 %)
Totaal	509 (100,0 %)	126 (100,0 %)	635 (100,0 %)

Percentages tellen verticaal op tot honderd procent.

Vraag 2

Geef aan in hoeverre u het eens bent met onderstaande stellingen.

PanelClix (n=508)	Heel erg oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Heel erg eens	Geen mening
Ik vind deze advertenties visueel aantrekkelijk	1 (0,2 %)	27 (5,3 %)	158 (31,1 %)	263 (51,8 %)	45 (8,9 %)	14 (2,8 %)
Ik vind deze advertenties inspirerend	2 (0,4 %)	38 (7,5 %)	195 (38,7 %)	215 (42,7 %)	44 (8,7 %)	10 (2,0 %)
Door deze advertenties leer ik iets nieuws over het belang van muziek voor kinderen	6 (1,2 %)	57 (11,2 %)	177 (34,9 %)	202 (39,8 %)	53 (10,5 %)	12 (2,4 %)
Door deze advertenties wil ik meer te weten komen over Méér Muziek in de Klas	5 (1,0 %)	65 (12,8 %)	176 (34,6 %)	207 (40,7 %)	43 (8,5 %)	12 (2,4 %)
Door deze advertenties wil ik me (meer) inzetten voor muziekonderwijs	11 (2,2 %)	116 (22,9 %)	239 (47,1 %)	103 (20,3 %)	23 (4,5 %)	15 (3,0 %)

MMidK (n=115)	Heel erg oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Heel erg eens	Geen mening
Ik vind deze advertenties visueel aantrekkelijk	1 (0,9 %)	8 (7,0 %)	26 (22,6 %)	64 (55,7 %)	15 (13,0 %)	1 (0,9 %)
Ik vind deze advertenties inspirerend	1 (0,9 %)	7 (6,1 %)	39 (33,9 %)	56 (48,7 %)	12 (10,4 %)	0 (0,0 %)
Door deze advertenties leer ik iets nieuws over het belang van muziek voor kinderen	2 (1,7 %)	22 (19,1 %)	31 (27,0 %)	51 (44,3 %)	9 (7,8 %)	0 (0,0 %)
Door deze advertenties wil ik meer te weten komen over Méér Muziek in de Klas	1 (0,9 %)	7 (6,1 %)	41 (36,0 %)	57 (50,0 %)	7 (6,1 %)	1 (0,9 %)
Door deze advertenties wil ik me (meer) inzetten voor muziekonderwijs	1 (0,9 %)	15 (13,0 %)	50 (43,5 %)	41 (36,0 %)	8 (7,0 %)	0 (0,0 %)

Alle respondenten (n=623)	Heel erg oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Heel erg eens	Geen mening
Ik vind deze advertenties visueel aantrekkelijk	2 (0,3 %)	35 (5,6 %)	184 (29,5 %)	327 (52,5 %)	60 (9,6 %)	15 (2,4 %)
Ik vind deze advertenties inspirerend	3 (0,5 %)	45 (7,3 %)	234 (37,8 %)	271 (43,8 %)	56 (9,0 %)	10 (1,6 %)
Door deze advertenties leer ik iets nieuws over het belang van muziek voor kinderen	8 (1,3 %)	79 (12,7 %)	208 (33,4 %)	253 (40,7 %)	62 (10,0 %)	12 (1,9 %)
Door deze advertenties wil ik meer te weten komen over Méér Muziek in de Klas	6 (1,0 %)	72 (11,6 %)	217 (34,9 %)	264 (42,4 %)	50 (8,0 %)	13 (2,1 %)
Door deze advertenties wil ik me (meer) inzetten voor muziekonderwijs	12 (1,9 %)	131 (21,1 %)	289 (46,5 %)	144 (23,2 %)	31 (5,0 %)	15 (2,4 %)

Vraag 3

Welke actie(s) heeft u ondernomen of bent u van plan te ondernemen na het zien van deze advertenties? Op deze vraag zijn meerdere antwoorden mogelijk.

	PanelClix (n=503)	MMiDK (n=112)	Alle respondenten (n=615)
Bezoeken van www.meermuziekindeklas.nl	151 (30,0 %)	41 (36,6%)	192 (31,2 %)
Bezoeken van een sociaalmediaalkanaal van Méér Muziek in de Klas	38 (7,6 %)	25 (22,3 %)	63 (10,2 %)
Vragen of er op school al iets wordt gedaan met Méér Muziek in de Klas	99 (19,7 %)	39 (34,8 %)	138 (22,4 %)
School aansporen om (meer) aan muziekonderwijs te doen	42 (8,3 %)	37 (33,0 %)	79 (12,8 %)
Zorgen dat er op school actie wordt ondernomen om (meer) muziek in de klas te krijgen	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)
Mijn kind vragen of ze muziekonderwijs op school zouden willen hebben	115 (22,9 %)	42 (37,5 %)	157 (25,5 %)
Ouder-ambassadeur van Méér Muziek in de Klas worden	14 (2,8 %)	15 (13,4 %)	29 (4,7 %)
Geen actie	211 (41,9 %)	25 (22,3 %)	236 (38,4 %)
Totaal	676 (134,4 %)	229 (204,5 %)	905 (147,2 %)

Omdat op deze vraag meerdere antwoorden mogelijk waren, tellen de percentages verticaal op tot meer dan honderd procent.

Vraag 4

Hoe belangrijk vindt u het dat uw kind muziekonderwijs krijgt op school?

	PanelClix (n=504)	MMiDK (n=111)	Alle respondenten (n=615)
Heel erg onbelangrijk	8 (1,6 %)	5 (4,5 %)	13 (2,1 %)
Onbelangrijk	5 (1,0 %)	0 (0,0 %)	5 (0,8 %)
Neutraal	79 (15,7 %)	3 (2,7 %)	82 (13,3 %)
Belangrijk	243 (48,2 %)	21 (18,9 %)	264 (42,9 %)
Heel erg belangrijk	165 (32,7 %)	82 (73,9 %)	247 (40,2 %)
Geen mening	4 (0,8 %)	0 (0,0 %)	4 (0,7 %)
Totaal	504 (100,0 %)	111 (100,0 %)	615 (100,0 %)

Percentages tellen verticaal op tot honderd procent.

Infomercial

Deze vragen zijn alleen gesteld aan alle respondenten

Vraag 1

Heeft u deze infomercial al eens eerder gezien?

	PanelClix (n=502)	MMiDK (n=608)	Alle respondenten (n=1.110)
Ja	44 (8,8 %)	174 (28,6 %)	218 (19,6 %)
Nee	416 (82,9 %)	385 (63,3 %)	801 (72,2 %)
Dat weet ik niet meer	42 (8,4 %)	49 (8,1 %)	91 (8,2 %)
Totaal	502 (100,0 %)	608 (100,0 %)	1.110 (100,0 %)

Percentages tellen verticaal op tot honderd procent.

Vraag 2

Waar heeft u deze infomercial gezien? Op deze vraag zijn meerdere antwoorden mogelijk.

	PanelClix (n=44)	MMiDK (n=174)	Alle respondenten (n=218)
Televisie	24 (54,5 %)	83 (47,7 %)	107 (49,1 %)
Sociale media (bijv. Facebook, Instagram, YouTube)	16 (36,4 %)	85 (48,9 %)	101 (46,3 %)
NPO Start (voorheen Uitzending Gemist)	10 (22,7 %)	13 (7,5 %)	23 (10,6 %)
Website Méér Muziek in de Klas	9 (20,5 %)	69 (39,7 %)	78 (35,8 %)
Via een (online) nieuwsmedium	6 (13,6 %)	5 (2,9 %)	11 (5,0 %)
Andere website(s)	2 (4,5 %)	5 (2,9 %)	7 (3,2 %)
Dat weet ik niet meer	3 (6,8 %)	22 (12,6 %)	25 (11,5 %)
Anders, namelijk...	3 (6,8 %)	6 (3,4 %)	9 (4,1 %)
Totaal	73 (165,9 %)	288 (165,5 %)	361 (165,6 %)

Omdat op deze vraag meerdere antwoorden mogelijk waren, tellen de percentages verticaal op tot meer dan honderd procent.

Vraag 3

Geef aan in hoeverre u het eens bent met onderstaande stellingen.

PanelClix (n=502)	Heel erg oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Heel erg eens	Geen mening
Ik vind dit een aantrekkelijke infomercial	2 (0,4 %)	11 (2,2 %)	101 (20,1 %)	281 (56,0 %)	99 (19,7 %)	8 (1,6 %)
Deze infomercial inspireert mij	7 (2,2 %)	33 (10,4 %)	156 (49,2 %)	56 (17,7 %)	56 (17,7 %)	9 (2,8 %)
Door deze infomercial wil ik meer weten over Méér Muziek in de Klas	7 (2,2 %)	53 (16,1 %)	148 (45,0 %)	55 (16,7 %)	55 (16,7 %)	11 (3,3 %)
Deze infomercial maakt aan mij duidelijk wat het doel is van Méér Muziek in de Klas	2 (0,7 %)	26 (8,8 %)	115 (38,7 %)	72 (24,2 %)	72 (24,2 %)	10 (3,4 %)
Na het zien van deze infomercial wil ik zelf meer voor muziekonderwijs doen	19 (4,4 %)	112 (25,7 %)	227 (52,1 %)	29 (6,7 %)	29 (6,7 %)	20 (4,6 %)

MMidK (n=600)	Heel erg oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Heel erg eens	Geen mening
Ik vind dit een aantrekkelijke infomercial	1 (0,2 %)	8 (1,3 %)	64 (10,7 %)	326 (54,3 %)	199 (33,2 %)	2 (0,3 %)
Deze infomercial inspireert mij	1 (0,2 %)	25 (4,2 %)	125 (20,8 %)	320 (53,3 %)	126 (21,0 %)	3 (0,5 %)
Door deze infomercial wil ik meer weten over Méér Muziek in de Klas	3 (0,5 %)	21 (3,5 %)	134 (22,3 %)	310 (51,7 %)	124 (20,7 %)	8 (1,3 %)
Deze infomercial maakt aan mij duidelijk wat het doel is van Méér Muziek in de Klas	5 (0,8 %)	35 (5,8 %)	128 (21,3 %)	326 (54,3 %)	102 (17,0 %)	4 (0,7 %)
Na het zien van deze infomercial wil ik zelf meer voor muziekonderwijs doen	4 (0,7 %)	38 (6,4 %)	172 (28,8 %)	263 (44,1 %)	104 (17,4 %)	16 (2,7 %)

Alle respondenten (n=1.102)	Heel erg oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Heel erg eens	Geen mening
Ik vind dit een aantrekkelijke infomercial	3 (0,3 %)	19 (1,7 %)	165 (15,0 %)	607 (55,1 %)	298 (27,0 %)	10 (0,9 %)
Deze infomercial inspireert mij	8 (0,9 %)	58 (6,3 %)	281 (30,6 %)	376 (41,0 %)	182 (19,8 %)	12 (1,3 %)
Door deze infomercial wil ik meer weten over Méér Muziek in de Klas	10 (1,1 %)	74 (8,0 %)	282 (30,4 %)	365 (39,3 %)	179 (19,3 %)	19 (2,0 %)
Deze infomercial maakt aan mij duidelijk wat het doel is van Méér Muziek in de Klas	7 (0,8 %)	61 (6,8 %)	243 (27,1 %)	398 (44,4 %)	174 (19,4 %)	14 (1,6 %)
Na het zien van deze infomercial wil ik zelf meer voor muziekonderwijs doen	23 (2,2 %)	150 (14,5 %)	399 (38,6 %)	292 (28,3 %)	133 (12,9 %)	36 (3,5 %)

Vraag 4

Welke actie(s) heeft u ondernomen of bent u van plan te ondernemen na het zien van deze infomercial? Op deze vraag zijn meerdere antwoorden mogelijk.

	PanelClix (n=502)	MMiDK (n=593)	Alle respondenten (n=1.095)
Bezoeken van www.meermuziekindeklas.nl	170 (33,9 %)	399 (67,3 %)	569 (52,0 %)
Bezoeken van een sociaalmediaalkanaal van Méér Muziek in de Klas	47 (9,4 %)	155 (26,1 %)	202 (18,4 %)
Vragen of er op school al iets wordt gedaan met Méér Muziek in de Klas	113 (22,5 %)	116 (19,6 %)	229 (20,9 %)
School aansporen om (meer) aan muziekonderwijs te doen	59 (11,8 %)	221 (37,3 %)	280 (25,6 %)
Leerlingen/mijn kind vragen of ze muziekonderwijs op school zouden willen hebben	109 (21,7 %)	85 (14,3 %)	194 (17,7 %)
Ouder-ambassadeur van Méér Muziek in de Klas worden	15 (3,0 %)	24 (4,0 %)	39 (3,6 %)
Geen actie	190 (37,8 %)	82 (13,8 %)	272 (24,8 %)
Anders, namelijk...	1 (0,2 %)	57 (9,6 %)	58 (5,3 %)
Totaal	704 (140,2 %)	1.139 (192,1 %)	1.843 (168,3 %)

Omdat op deze vraag meerdere antwoorden mogelijk waren, tellen de percentages verticaal op tot meer dan honderd procent.

Portretten van leerkrachten

Deze vragen zijn alleen gesteld aan leerkrachten en andere onderwijsprofessionals die zijn benaderd door Méér Muziek in de Klas. Respondenten kregen ofwel het portret van juf Angela, ofwel het portret van meester Leon voorgelegd.

Vraag 1

Geef aan in hoeverre u het eens bent met onderstaande stellingen.

MMidK (n=547)	Heel erg oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Heel erg eens	Geen mening
Ik vind dit portret inspirerend	2 (0,4 %)	22 (4,0 %)	94 (17,2 %)	285 (52,3 %)	138 (25,3 %)	4 (0,7 %)
Ik vind dit portret informatief	3 (0,6 %)	59 (10,8 %)	151 (27,8 %)	269 (49,4 %)	58 (10,7 %)	4 (0,7 %)
Dit portret verlaagt voor mij de drempel om muziekles te geven	20 (3,7 %)	105 (19,3 %)	166 (30,5 %)	183 (33,6 %)	39 (7,2 %)	32 (5,9 %)
Door dit portret wil ik meer te weten komen over Méér Muziek in de Klas	10 (1,8 %)	60 (11,0 %)	135 (24,7 %)	220 (40,3 %)	100 (18,3 %)	21 (3,8 %)
Door dit portret wil ik zelf meer muziekles gaan geven in mijn klas	10 (1,8 %)	48 (8,9 %)	150 (27,7 %)	193 (35,6 %)	105 (19,4 %)	36 (6,6 %)

Vraag 2

Welke actie(s) heeft u ondernomen of bent u van plan te ondernemen na het zien van het portret van de leerkracht? Op deze vraag zijn meerdere antwoorden mogelijk.

	MMidK (n=528)
Nadenken hoe ik (meer) aan muziekonderwijs in de klas kan doen	270 (51,1 %)
Praten met collega's of de schoolleiding over de mogelijkheden voor verbetering van muziekonderwijs bij ons op school	180 (34,1 %)
Zelf (meer) aan muziekonderwijs doen	233 (44,1 %)
Bezoeken van www.meermuziekindeklas.nl	277 (52,5 %)
Contact opnemen met Méér Muziek in de Klas	23 (4,4 %)
Geen actie	58 (11,0 %)
Anders, namelijk...	83 (15,7 %)
Totaal	1.124 (212,9 %)

Omdat op deze vraag meerdere antwoorden mogelijk waren, tellen de percentages verticaal op tot meer dan honderd procent.

Activiteiten

Deze vragen zijn alleen aan leerkrachten en andere onderwijsprofessionals die zijn benaderd door Méér Muziek in de Klas.

Vraag 1

Heeft u wel eens aan één van deze activiteiten deelgenomen?

MMidK (n=529)	
Ja, ik heb aan één of meerdere activiteiten deelgenomen	251 (48,4 %)
Nee, ik al eerder dan 2016 bekend geraakt met Méér Muziek in de Klas	0 (0,0 %)
Ja, ik heb wel eens aan één activiteit deelgenomen	0 (0,0 %)
Nee, ik heb (nog) niet aan een activiteit deelgenomen	264 (50,9 %)
Dat weet ik niet	4 (0,8 %)
Totaal	529 (100,0 %)

Vraag 2

Waarom heeft u nog niet eerder deelgenomen aan één van deze activiteiten?

MMidK (n=258)	
Ik wist niet van het bestaan van deze activiteiten	142 (56,6 %)
Ik ervaar een hoge drempel voor (een van) deze activiteiten	10 (4,0 %)
Het beleid van mijn school staat deelname aan (een van) deze activiteiten niet toe	1 (0,4 %)
Ik voel me niet gemotiveerd tot deelname aan (een van) deze activiteiten	6 (2,4 %)
Er zijn geen (financiële) middelen voor deelname aan (een van) deze activiteiten	29 (11,6 %)
Ik heb een andere reden	63 (25,1 %)
Totaal	258 (100,0 %)

Vraag 3

Aan welke van de volgende activiteiten heeft u deelgenomen?

Schooltv

MMidK (n=456)	
Niet bekeken of gebruikt	178 (39,0 %)
Schooltv Energizers met Ilse DeLange bekeken of uitgevoerd	252 (55,3 %)
Lesbrief via Schooltv gebruikt	60 (13,2 %)
Proeflessen muziekmethoden (gelinkt vanaf Schooltv) gebruikt	75 (16,4 %)
Schooltv Meester Willem bekeken	18 (3,9 %)
Totaal	583 (127,8 %)

Omdat op deze vraag meerdere antwoorden mogelijk waren, tellen de percentages verticaal op tot meer dan honderd procent.

Vliegende Brigadiers

MMidK (n=394)	
Geen Vliegende Brigadier in de klas gehad	370 (93,9 %)
Coaching door Vliegende Brigadier 2016	3 (0,8 %)
Coaching door Vliegende Brigadier 2017	6 (1,5 %)
Coaching door Vliegende Brigadier 2018	7 (1,8 %)
Coaching door Vliegende Brigadier 2019	12 (3,0 %)
Cadeauworkshop Vliegende Brigadier 2016	0 (0,0 %)
Cadeauworkshop Vliegende Brigadier 2017	0 (0,0 %)
Cadeauworkshop Vliegende Brigadier 2018	7 (1,8 %)
Totaal	405 (102,8 %)

Omdat op deze vraag meerdere antwoorden mogelijk waren, tellen de percentages verticaal op tot meer dan honderd procent.

Wedstrijd

	MMidK (n=429)
Niet aan meegedaan	400 (93,2 %)
Filmpje ingestuurd BZT Muziek Wedstrijd 2016	7 (1,6 %)
Filmpje ingestuurd Lang Leve de Muziek Wedstrijd 2017	8 (1,9 %)
Filmpje ingestuurd Lang Leve de Muziek Wedstrijd 2018	9 (2,1 %)
Filmpje ingestuurd Lang Leve de Muziek Wedstrijd 2019	13 (3,0 %)
Auditie gedaan BZT Muziek Wedstrijd 2016	2 (0,5 %)
Auditie gedaan Lang Leve de Muziek Wedstrijd 2017	3 (0,7 %)
Auditie gedaan Lang Leve de Muziek Wedstrijd 2018	8 (1,9 %)
Deelname BZT Muziek Show 2016	12 (2,8 %)
Deelname Lang Leve de Muziek Show 2017	3 (0,7 %)
Deelname Lang Leve de Muziek Show 2018	2 (0,5 %)
Deelname Lang Leve de Muziek Show 2019	2 (0,9 %)
Totaal	473 (110,3 %)

Omdat op deze vraag meerdere antwoorden mogelijk waren, tellen de percentages verticaal op tot meer dan honderd procent.

Het Kerst Muziekgala

	MMidK (n=425)
Niet bijgewoond	403 (94,8 %)
Deelname Het Kerst Muziekgala Carré Amsterdam 2016	2 (0,5 %)
Deelname Het Kerst Muziekgala Ahoy Rotterdam 2017	5 (1,2 %)
Deelname Het Kerst Muziekgala Brabanthallen Den Bosch 2018	3 (0,7 %)
Bezoeker (met klas) Het Kerst Muziekgala Carré Amsterdam 2016	1 (0,2 %)
Bezoeker (met klas) Het Kerst Muziekgala Ahoy Rotterdam 2017	4 (0,9 %)
Bezoeker (met klas) Het Kerst Muziekgala Brabanthallen Den Bosch 2018	9 (2,1 %)
Totaal	427 (100,4 %)

Omdat op deze vraag meerdere antwoorden mogelijk waren, tellen de percentages verticaal op tot meer dan honderd procent.

Music University Days

MMidK (n=434)	
Niet deelgenomen	379 (87,3 %)
Deelname Music University Day 2016	1 (0,2 %)
Deelname Music University Day 2017	7 (1,6 %)
Deelname Music University Day 2018	22 (5,1 %)
Deelname Music University Day 2019	35 (8,1 %)
Totaal	444 (102,3 %)

Omdat op deze vraag meerdere antwoorden mogelijk waren, tellen de percentages verticaal op tot meer dan honderd procent.

Digitaal componeren in de klas

MMidK (n=399)	
Niet aan deze wedstrijd meegedaan	396 (99,2 %)
Deelname Digitaal Componeren in de klas 2018	3 (0,8 %)
Totaal	399 (100,0 %)

Nationale Onderwijs Tentoonstelling

MMidK (n=411)	
De stand van Méér Muziek in de Klas niet bezocht	269 (65,5 %)
Informatie opgehaald op de NOT 2017	31 (7,5 %)
Informatie opgehaald op de NOT 2019	130 (31,6 %)
Workshop Digitaal Componeren gewonnen – prijs NOT 2019	1 (0,2 %)
Workshop vakleerkracht gewonnen – prijs NOT 2019	12 (2,9 %)
Jaarabonnement muziekmethode gewonnen – prijs NOT 2019	1 (0,2 %)
Totaal	444 (107,9 %)

Omdat op deze vraag meerdere antwoorden mogelijk waren, tellen de percentages verticaal op tot meer dan honderd procent.

Symposium

	MMidK (n=425)
Niet bijgewoond	415 (97,6 %)
Bezoeker Symposium Morgen Méér Muziek in de Klas 2017 (Paleis Noordeinde, Den Haag)	1 (0,2 %)
Bezoeker Symposium 3x3=9 2018 (Akoesticum, Ede)	9 (2,1 %)
Totaal	425 (100,0 %)

Nieuwsbrieven van Méér Muziek in de Klas

	MMidK (n=425)
Ik ontvang geen nieuwsbrief van Méér Muziek in de Klas	88 (19,7 %)
Ontvanger van de nieuwsbrief voor leerkrachten 2019	217 (48,5 %)
Ontvanger van de algemene nieuwsbrief	202 (45,2 %)
Totaal	507 (113,4 %)

Omdat op deze vraag meerdere antwoorden mogelijk waren, tellen de percentages verticaal op tot meer dan honderd procent.

Overige activiteiten

	MMidK (n=207)
Aanwezig bij een Convenantsondertekening (met je klas)	38 (18,4 %)
Opgegeven voor leerkrachtenpanel 2019	37 (17,9 %)
Impuls Muziekonderwijs aangevraagd	45 (21,7 %)
Impuls Muziekonderwijs gehonoreerd	46 (22,2 %)
Muziekmethode informatie ingewonnen	81 (39,1 %)
Muziekmethode aangeschaft	69 (33,3 %)
Portretten van leerkrachten op de website bekeken	57 (27,5 %)
Totaal	373 (180,1 %)

Omdat op deze vraag meerdere antwoorden mogelijk waren, tellen de percentages verticaal op tot meer dan honderd procent.

Studenten van de Thomas More Hogeschool ontvangen hun diploma als eerste lichting Vakspecialisten Muziek (9 juli 2019)

Crescendo van kennis

Deskundigheidsbevordering

Bjorn Schrijen
Ruth Slob
Maxime van Haeren

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

'Look at me now, will I ever learn?' zingen de tweedejaars studenten van de Utrechtse Marnix Academie tijdens hun muziekpracticum uit volle borst met ABBA mee. Wie ze aan de gang ziet, gelooft echter direct dat het met dat leren wel goed moet komen. Vol enthousiasme bezingen de studenten in canon het lot van de arme Little Tommy Tinker, oefenen ze met boomwhackers verschillende ritmes in het liedje 'La Shon Elang', en sluiten ze met 'Mamma Mia' opgewekt de les af. Maar wanneer de studenten zelf voor de klas muzikles moeten geven, blijken ze toch ook tegen verschillende knelpunten aan te lopen. Welke zijn dit, en wat zou Méér Muziek in de Klas kunnen doen om de studenten te helpen?

Méér Muziek in de Klas heeft als doel om alle kinderen in Nederland structureel muziekonderwijs te laten genieten. Het liefst al vandaag, maar zeker ook morgen en overmorgen. De sleutel om kinderen ook in de toekomst goed muziekonderwijs te laten krijgen, ligt bij de nieuwste generatie leerkrachten: de huidige pabostudenten. Als zij al tijdens hun opleiding de vaardigheden en de motivatie opdoen om muziekonderwijs te geven, geeft dit goede hoop dat zij dit later in de klas ook zullen gaan doen.

Om pabo's te helpen structureel muziekonderwijs te geven ging in 2017 bij het Fonds voor Cultuurparticipatie de 'Regeling Professionalisering Muziekonderwijs op pabo's' van start. Deze regeling stelde pabo's in staat om – in samenwerking met conservatoria en basisscholen – subsidie aan te vragen voor plannen 'gericht op duurzame verankering van kwalitatief goed muziekonderwijs', met als verwacht resultaat 'dat afgestudeerde pabostudenten (...) significant meer handelingsbekwaam zijn op het gebied van muziekonderwijs' (Knol 2017). De hoop is dat er hierdoor steeds meer leerkrachten in Nederland komen die bekwaam genoeg zijn om muzikles te (willen) geven – uit een analyse voorafgaand aan de regeling bleek namelijk maar 11 procent van de scholen hun leerkrachten hiervoor deskundig genoeg te vinden (Hoogeveen et al. 2014, 52). In mei 2019 werd de regeling verlengd, en niet veel later werd bekendgemaakt dat alle 42 pabo's in Nederland de regeling gebruiken om hun muziekonderwijs te verbeteren (Méér Muziek in de Klas 2019, Verhoeven 2019).

Een analyse die het Fonds voor Cultuurparticipatie maakte van 27 gehonoreerde plannen op 36 pabovestigingen geeft goed zicht op de belangrijkste knelpunten die er voor studenten zijn op het gebied van muziekonderwijs. Zo is de muzikale bagage en het muzikale zelfvertrouwen van studenten aan het begin van de opleiding vaak beperkt, en is er gedurende de opleiding weinig tijd om dit alsnog op het gewenste niveau te brengen. Op stagescholen is er bovendien weinig gelegenheid om te oefenen en hebben veel stagebegeleiders zelf ook te weinig muzikale bagage om studenten goede feedback te geven. De verschillende plannen die de pabo's hebben ingediend, proberen deze knelpunten op verschillende manieren te verlichten. Zo bieden veel

pabo's meer (reguliere of extracurriculaire) lesmomenten aan, ondersteunen ze stagebegeleiders of laten ze vakspecialisten studenten beoordelen. Ook proberen ze de algehele muziekcultuur op de pabo te versterken (Fonds voor Cultuurparticipatie z.j.)

Deze maatregelen – deels bekostigd door de pabo's zelf en deels met behulp van de professionaliseringsregeling – hebben het muziekonderwijs op de pabo's een stevige impuls gegeven. Niettemin is een interessante vraag hoe pabostudenten dit zelf ervaren. Voelen zij zich volledig toegerust om zelf muziekonderwijs te geven, of lopen zij nog steeds tegen problemen aan? Welke wensen of behoeften hebben zij nog? En wat zou Méér Muziek in de Klas voor hen kunnen betekenen?

Methode

Om hier meer inzicht in te krijgen, spraken we in september 2019 studenten van twee pabo's: de Marnix Academie in Utrecht en de Thomas More Hogeschool in Rotterdam. Het doel daarbij was nadrukkelijk niet om een evaluatie te geven van de professionaliseringsregeling of het muziekonderwijs op deze specifieke pabo's – daarvoor ontbreekt immers een voor- en nameting, en is de steekproef veel te klein. De gesprekken waren dan ook vooral bedoeld om concrete wensen en ideeën te inventariseren voor (aanvullende) manieren waarop Méér Muziek in de Klas pabostudenten zou kunnen ondersteunen.

Daarvoor spraken we op de Thomas More Hogeschool met in totaal zes studenten die in verschillende fasen van de specialisatie tot vakspecialist muziek zitten, en op de Marnix Academie met in totaal 61 tweedejaars studenten die alleen reguliere muzieklessen op de pabo krijgen. De studenten op de Thomas More Hogeschool werden uitgebreid geïnterviewd in twee groepjes van drie studenten. De studenten van de Marnix Academie werden ondervraagd door middel van een 'live' enquête. Tijdens het interview werd er steeds een (meerkeuze) vraag of stelling geprojecteerd, die studenten op hun eigen telefoon konden beantwoorden. De resultaten werden vervolgens direct voor iedereen zichtbaar, waarna hierover doorgepraat of –gevraagd werd. Deze methode had als voordeel dat er in korte tijd zowel kwalitatieve als kwantitatieve informatie vergaard kon worden, en dat zowel studenten die gemakkelijk in een groep spreken als studenten die dat minder graag doen hun mening konden geven.

Tevreden studenten?

Tijdens de live enquête kregen de studenten van de Marnix Academie verschillende stellingen voorgelegd over hun eigen muzikale vaardigheden, het muziekonderwijs op de pabo en de mogelijkheden die ze tijdens hun stage krijgen om muziekles te geven. Onderstaande tabel bevat de resultaten per stelling, uitgedrukt in een gewogen gemiddelde. Een waarde van '1' zou daarin betekenen dat alle studenten het met de

stelling ‘helemaal niet eens’ waren, terwijl een waarde ‘5’ zou betekenen dat alle studenten het ‘helemaal eens’ waren.

Tabel 1. Resultaten enquête uitgevoerd onder tweedejaarsstudenten van de Marnix Academie.

Stelling	
Ik vind het belangrijk om kinderen muziekles te geven	4,1
Ik heb tijdens mijn eigen basisschoolperiode goede voorbeelden van muziekles gezien	2,7
Ik ben van plan om later in mijn klas veel muziekles te geven	3,5
Ik weet hoe ik goed muziekles moet geven	3,3
Ik heb voldoende vaardigheden om goede muziekles te geven	3,2
Ik heb goed lesmateriaal om zelf muziekles mee te kunnen geven	3,2
Ik vind het eng om muziekles te moeten geven	2,8
Het onderwijs hier op de pabo bereidt me goed voor om zelf muziekles te geven	3,9
Op mijn stageschool kan ik goed oefenen in het geven van muziekles	3,2
De begeleiding vanuit mijn stageschool of -begeleider is goed.	2,4
Méér Muziek in de Klas kan meer doen om mij te helpen bij het geven van goede muziekles.	3,1

Het aantal respondenten varieert enigszins per stelling (tussen de 49 en de 61 respondenten) doordat studenten later binnenkwamen of juist eerder weg moesten.

Deze resultaten bieden op het eerste gezicht geen directe aanleiding tot zorg. De studenten vinden het belangrijk om muziekles te geven en het merendeel is bovendien van plan om dat later echt te gaan doen. Over hun eigen muzikale en didactische vaardigheden zijn de studenten nog voorzichtig. Een deel van hen geeft aan echt nog meer muzikale vaardigheden nodig te hebben, maar tegelijkertijd wijzen de studenten erop dat ze pas in hun tweede jaar zitten en dus ook nog lerende te zijn. Positief hierbij is dat drie kwart van de studenten het (heel) erg eens is met de stelling dat het muziekonderwijs op de pabo hen goed voorbereidt op het zelf geven van muziekonderwijs.

Over dit laatste zijn de studenten van de Thomas More Hogeschool kritischer. Voor hen zelf is er geen probleem: over het extra onderwijs dat zij krijgen binnen de opleiding tot vakspecialist muziek zijn ze erg positief. Maar ze vragen zich wel af of het reguliere muziekonderwijs voor hun medestudenten voldoende zal zijn. Ze merken bij

hen weliswaar veel enthousiasme, maar twijfelen of er wel genoeg aandacht is voor het aanleren van (muziek)didactische vaardigheden.

Hoewel de studenten van beide pabo's op dit vlak dus van mening verschillen, blijken verder uit alle gesprekken wel drie duidelijke aandachtspunten: handelingsverlegenheid, de beschikbaarheid van lesmateriaal en de begeleiding op stagescholen.

Handelingsverlegenheid

Uit eerder onderzoek is al gebleken dat veel leerkrachten zich onzeker of onvoldoende bekwaam voelen om muziekles te geven aan kinderen (zie bijvoorbeeld Schilt-Mol et al. 2011). Ook onder de studenten van de Marnix Academie geeft 34,5 procent aan het (heel) eng te vinden om muziekles te geven. Dat is weliswaar een minderheid, maar niettemin nog steeds een aanzienlijke hoeveelheid. De onzekerheid betreft vooral de eigen muzikale vaardigheden, en lijkt versterkt te worden als er aan oudere kinderen les gegeven moet worden of er een vakspecialist (of muzikaal begaafde stagebegeleider) bij is. In die gevallen houden sommige studenten zich liever op de achtergrond, en enkelen mochten zelfs geen muziekles geven als de vakspecialist op school was. De gesproken studenten op de Thomas More Hogeschool ervaren zelf geen handelingsverlegenheid, maar vrezen daar wel voor bij hun medestudenten.

Het wegnemen van de onzekerheid bij studenten kan langs twee wegen: ten eerste door hun muzikale en didactische vaardigheden te vergroten, en ten tweede door te laten zien dat het helemaal niet eng hoeft te zijn om muziekles te geven. Met betrekking tot vaardigheden benoemt een deel van de pabostudenten op de Marnix Academie meer behoefte te hebben aan muzikale lessen, terwijl de studenten op de Thomas More Hogeschool juist meer didactische lessen zouden willen zien.

Hoewel het aanbieden daarvan in eerste instantie een verantwoordelijkheid voor de pabo lijkt, noemen de studenten wel verschillende dingen die Méér Muziek in de Klas voor hen kan betekenen. Méér Muziek in de Klas zou volgens hen meer gastlessen op pabo's kunnen organiseren, kennisuitwisseling tussen pabostudenten en vakspecialisten kunnen stimuleren, de huidige workshops beter onder pabostudenten kunnen promoten, en online en via social media veel meer praktisch materiaal kunnen aanbieden. Als voorbeelden worden informatie over muzikale vaardigheden, lesteps, liedjes die in de les gebruikt kunnen worden en aankondigingen van voor pabostudenten relevante activiteiten benoemd. Een eerste stap hierin zou het bekender maken van de leerkrachtennieuwsbrief van Méér Muziek in de Klas kunnen zijn: slechts één van de studenten op de Marnix Academie ontving deze. Ook zou aansluiting gezocht kunnen worden bij bestaande netwerken van pabostudenten op Facebook.

Om aan (toekomstige) leerkrachten te laten zien dat muziekles geven niet eng hoeft te zijn, heeft Méér Muziek in de Klas twee videoportretten gemaakt van leerkrachten die hun handelingsverlegenheid overwonnen: [juf Angela](#) en [meester](#)

Leon. Hun verhalen lijken een deel van de pabostudenten te helpen: circa een kwart van hen geeft aan dat het filmpje hun zelfvertrouwen vergroot. Dat geldt ook voor bestaande leerkrachten: 77,6 procent van hen vindt de filmpjes inspirerend, en voor 40,7 procent van hen verlaagt het ook de drempel om muziekonderwijs te geven. Bovendien zegt iets meer dan de helft van de ondervraagde leerkrachten naar aanleiding van de filmpjes meer muziekonderwijs te willen geven en te willen onderzoeken hoe zij dit zouden kunnen doen.¹ Niettemin is er ook een duidelijke aanbeveling: studenten en leerkrachten zouden graag meer inhoud zien. Hoe pak je zo'n muzikles nu precies aan, en wat kan Méér Muziek in de Klas precies voor je betekenen?

Tabel 2. Antwoorden op de vraag 'Welke actie(s) heeft u ondernomen of bent u van plan te ondernemen na het zien van het portret van de leerkracht?' (N=528)

Antwoord	Aandeel
Nadenken hoe ik (meer) aan muziekonderwijs in de klas kan doen	51,1%
Praten met collega's of de schoolleiding over de mogelijkheden voor verbetering van muziekonderwijs bij ons op school	34,1 %
Zelf (meer) aan muziekonderwijs doen	44,1 %
Bezoeken van www.meermuziekindeklas.nl	52,5 %
Contact opnemen met Méér Muziek in de Klas	4,4%
Geen actie	11,0 %
Anders, namelijk...	15,7 %

Omdat op deze vraag meerdere antwoorden mogelijk waren, tellen de percentages op tot meer dan honderd procent.

Lesmateriaal

In gesprek met de studenten blijkt de beschikbaarheid van (goede) instrumenten sterk per stageschool te verschillen. Waar de ene student zich in de instrumentenkast van de stageschool een kind in een snoepwinkel waant, moet de ander zich noodgedwongen beperken tot klappen en zingen. Daarbij maakt het ook nog uit in welke regio een

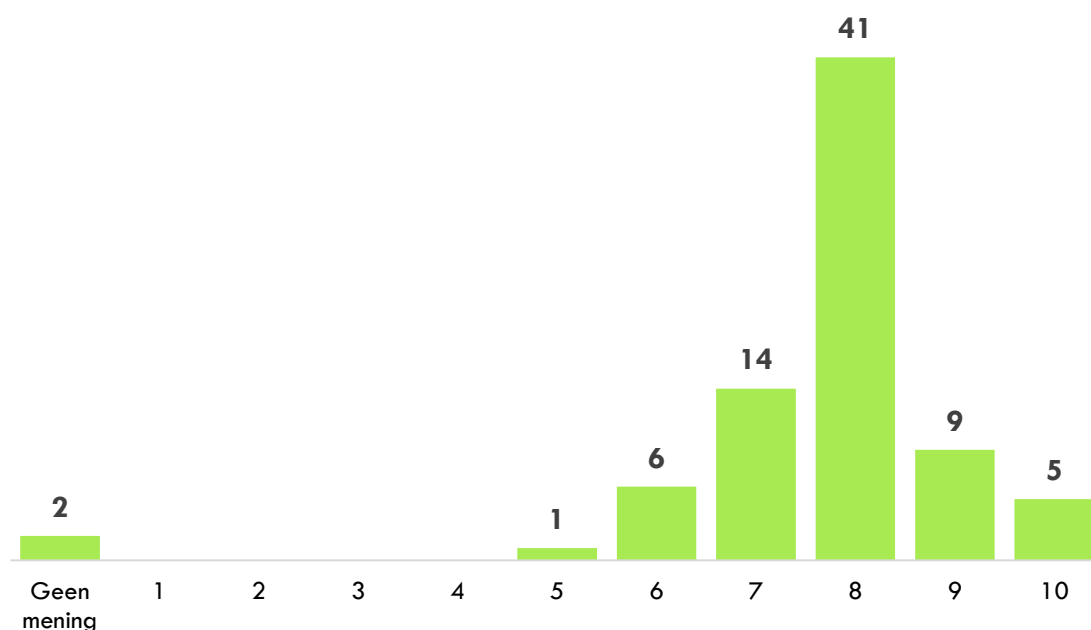
¹ Deze resultaten zijn gebaseerd op een enquête die is uitgezet onder leerkrachten. Respondenten zagen ofwel het portret van Juf Angela, ofwel het portret van Meester Leon – de keuze hiervoor was gerandomiseerd. Na het filmpje volgden twee vragen, die zijn ingevuld door respectievelijk 547 en 528 respondenten. Zie voor informatie over deze enquête ook het artikel 'Een verhaal met volume'.

school ligt: in sommige gebieden zijn grote muziekwinkels actief die een belangrijke rol spelen in het beschikbaar stellen van muziekinstrumenten.²

Voor Méér Muziek in de Klas zou er dan ook een rol kunnen liggen in het inventariseren van de precieze behoefte aan muziekinstrumenten en het onderzoeken hoe zij in die behoefte kan ondersteunen. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door het opzetten van een nieuwe, of het aansluiten bij een bestaande, voorziening waar scholen instrumenten kunnen lenen.

Aan de pabostudenten is daarnaast gevraagd wat zij vinden van de door Méér Muziek in de Klas en SchoolTV ontwikkelde *energizers* (inclusief lesbrieven) waarin Ilse DeLange kinderen laat kennismaken met verschillende muziekgenres en stijlen.³ De studenten zijn hier over het algemeen enthousiast over, en enkele studenten hebben de filmpjes ook al naar tevredenheid in de stageklas gebruikt. Uit een eerdere, door Méér Muziek in de Klas zelf uitgevoerde, enquête blijkt bovendien dat ook de leerkrachten positief zijn: zij beoordelen de filmpjes gemiddeld met een 7,9, en de lesbrieven met een 7,4.

Figuur 1. Antwoorden op de stelling 'Ik beoordeel de energizers met Ilse DeLange met een...' (N=78)

Wel noemen de pabostudenten en de leerkrachten die de eerdere enquête van Méér Muziek in de Klas hebben ingevuld verschillende wensen die zij hebben voor lesmateriaal. Zo zouden ze graag meer filmpjes zien die inspelen op de actualiteit of de

² Precies vanwege deze behoefte aan muziekinstrumenten werd in Limburg in de zomer van 2019 een crowdfundingactie georganiseerd voor de aanschaf van instrumentenpakketten.

³ Ook voorafgaand aan deze reeks van elf energizers maakte Méér Muziek al lesmateriaal met SchoolTV. Zie voor een analyse hiervoor Graauw et al. 2018, 30-36.

interesses van kinderen, meer lesmateriaal krijgen waarin muziek met andere vakken geïntegreerd wordt, en meer ideeën willen opdoen voor kortere muzikale activiteiten, waarmee niet altijd een volledige muzikles gegeven hoeft te worden.⁴ Een enkele student zou bovendien veel behoefte hebben aan meer liedjes en partituren om met boomwhackers te kunnen werken.

Begeleiding op stagescholen

Wanneer de pabostudenten gevraagd wordt of zij op hun stageschool goed begeleid worden in het geven van muziekonderwijs, dan is het antwoord duidelijk. Slechts zes van de 56 studenten zijn (heel erg) tevreden met de begeleiding. Bijna de helft van hen is dat nadrukkelijk niet. Dat valt echter goed te verklaren: zoals ook al uit de analyse van het Fonds voor Cultuurparticipatie bleek, is het voor stagebegeleiders moeilijk om studenten te begeleiden als zij zelf niet goed weten hoe ze muzikles moeten geven. In de praktijk zullen deze leerkrachten dan ook eerder op didactische dan op muzikale vaardigheden letten, of studenten zelf laten beoordelen 'hoe het ging'.

In de plannen die de pabo's in het kader van de professionaliseringsregeling hebben ingediend, zijn veel verschillende ideeën opgenomen om dit te verbeteren. Daarin begeleidt bijvoorbeeld een vakspecialist of de muziekdocent de student, worden groepsleerkrachten getraind in het begeleiden van studenten, of beoordelen studenten elkaar. Ook ontwikkelen pabo's tools die de stagebegeleider helpen in het geven van feedback.

Hoewel het verbeteren van de begeleiding op stagescholen in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de pabo's zal zijn, kan Méér Muziek in de Klas hierin wel een ondersteunende rol spelen. De organisatie zou bijvoorbeeld mee kunnen denken bij het ontwikkelen van feedbacktools, en ook kunnen helpen om deze onder de aandacht te brengen op stagescholen. Daarnaast zou het leren feedback geven op de muzieklessen van stagiairs een mogelijk onderdeel kunnen zijn van de workshops en symposia die Méér Muziek in de Klas nu al voor groepsleerkrachten organiseert.

Tot slot

De gesprekken met de pabostudenten hebben verschillende ideeën gegeven voor manieren waarop Méér Muziek in de Klas hen zou kunnen helpen. Samengevat gaat het daarin op de eerste plaats om het (blijven) organiseren en ontwikkelen van activiteiten en (online) materiaal waarmee pabostudenten hun vaardigheden kunnen verbeteren. Ook het onderzoeken van de behoeften van scholen op het gebied van

---

⁴ Aan een deel van deze wensen lijkt inmiddels echter ook al voldaan te worden: de nieuwste reeks *energizers*, ditmaal met Roel van Velzen en Buddy Vedder, sluit aan bij de actualiteit en thema's die bij kinderen leven.

instrumenten is aanbevelenswaardig, evenals het (blijven) ontwikkelen van lesmateriaal dat aansluit op de wensen van leerkrachten. Tot slot zou Méér Muziek in de Klas waar mogelijk in samenwerking met pabo's kunnen proberen om stagebegeleiders te ondersteunen.

Het allerbelangrijkste is echter het blijven enthousiasmeren van de pabostudenten, zodat ze nog gemotiveerder raken om muziekles te geven als ze voor de klas staan, en tijdens hun eigen opleiding enthousiast blijven meezingen met de docent. Zodat ze na de éérste keer zingen van 'Mamma Mia' niet stoppen, maar vol enthousiasme nógmaals het refrein inzetten. 'Mamma mia, here I go again!'

Literatuur

Graauw, C. de en C. Beemster (2018) *Impact van Méér Muziek in de Klas: onderzoeksrapport*. Rijen: Claudia de Graauw Effectmeting & Doelbereik.

Fonds voor Cultuurparticipatie (z.j.) [*Muziek op pabo's: plananalyse*](#). Utrecht: Fonds voor Cultuurparticipatie.

Hoogeveen, K. et al. (2014) [*Monitor cultuuronderwijs in het primair onderwijs & programma cultuureducatie met kwaliteit \(2013-2014\)*](#). Utrecht: Sardes & Oberon.

Knol, J.J.K (2017) '[Regeling professionalisering muziekonderwijs op pabo's](#)'. In: *Staatscourant*, nr. 17226.

Méér Muziek in de Klas (2019) '[Alle pabo's in Nederland geven weer structureel, kwalitatief muziekonderwijs](#)'. Op: www.meermuziekindeklas.nl, 20 juni.

Schild-Mol, T. van et al. (2011) [*Muziekeducatie in het primair onderwijs: een kwantitatieve en kwalitatieve verkenning van de stand van zaken*](#). Tilburg: IVA beleidsonderzoek en advies.

Verhoeven, H.G.G.M. (2019) '[Wijzigingsregeling regeling professionalisering muziekonderwijs op pabo's](#)'. In: *Staatscourant*, nr. 25779.

Opmaat naar de toekomst

Afsluitende aanbevelingen

Bjorn Schrijen
Ruth Slob
Maxime van Haeren

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

Elke werkdag gaan er in Nederland zo'n 1,5 miljoen kinderen naar de basisschool.¹ Op het lesrooster staan natuurlijk vakken als taal, rekenen en geschiedenis, maar steeds vaker klinkt er uit de vele klaslokalen in het land ook muziek. Muziek van kinderen die klappen, zingen of met boomwhackers de aanstekelijkste ritmes leren spelen. Maar die muziek is nog niet luid genoeg: er zijn ook nog genoeg scholen in Nederland waar nauwelijks of geen muziekles gegeven wordt. In dit artikel geven we tien toekomstgerichte aanbevelingen aan Méér Muziek in de Klas om heel schoolgaand Nederland aan de muziek te krijgen én te houden.

Voor dit onderzoek spraken we met veel mensen die zich dagelijks met muziekonderwijs bezighouden, en vaak ook duidelijke visies hebben op de toekomst daarvan. We bezochten stuurgroepen in zes regio's waar partners op het gebied van muziekonderwijs zich in een MuziekAkkoord hebben verenigd, spraken met ruim zestig pabostudenten en ondervroegen meer dan vierhonderd leerkrachten en zeshonderd (groot)ouders via een digitale enquête. In aanvulling daarop interviewden we vijf relevante organisaties over de vraag hoe zij de toekomst van muziekonderwijs en de rol van Méér Muziek in de Klas daarin voor zich zien.²

De tien aanbevelingen die we hieronder doen, zijn primair gebaseerd op deze interviews. Het zijn aanbevelingen voor manieren waarop Méér Muziek in de Klas haar doelstelling nu en in de toekomst (nog) beter zou kunnen verwezenlijken. Daarbij nemen we, waar relevant, echter ook de stemmen van de stuurgroepen, pabostudenten, leerkrachten en ouders mee. Verschillende van hun aanbevelingen komen immers overeen met die van de geïnterviewde organisaties, of lijken ons dusdanig relevant dat ze in een overzicht als dit niet mogen ontbreken.

Dit artikel vervult daarmee een dubbele functie. Het vormt een samenvatting van – en als zodanig een terugblik op – het uitgevoerde onderzoek, maar richt vooral ook de blik vooruit. De aanbevelingen die we daarbij doen, vallen ruwweg in twee groepen uiteen. De eerste vijf hebben vooral betrekking op het versterken van de duurzaamheid van huidige initiatieven, terwijl de overige aanbevelingen eerder gaan over het verbreden en het verdiepen van de activiteiten van Méér Muziek in de Klas. De volgorde binnen deze tweedeling geeft daarbij overigens geen rangschikking aan: wat ons betreft zijn al deze punten even belangrijk.

---

¹ Zie CBS 2019.

² Telefonisch en in een enkel geval schriftelijk geïnterviewd zijn vertegenwoordigers van de PO-raad, Curriculum.nu, de Gooise Scholen Federatie (GSF), het Landelijk Overleg Lerarenopleiding Basisonderwijs (LOBO) en het Koninklijk Conservatorium. De uitnodiging om bij te dragen aan het onderzoek is breder uitgestuurd, maar kon door veel organisaties vanwege drukte niet worden beantwoord.

1) Versterk bestaande samenwerkingen en help bij het opzetten van nieuwe

De duurzaamheid van huidige initiatieven op het gebied van muziekonderwijs is de voornaamste zorg van alle betrokkenen. Om die toch zo goed mogelijk te kunnen waarborgen, is op de eerste plaats samenwerking van het grootste belang. Positief is dat samenwerking zowel binnen als buiten de MuziekAkkoorden in toenemende mate plaatsvindt.

Niettemin zijn er nog aandachtspunten. Om de subsidieafhankelijkheid van het muziekonderwijs te laten afnemen, wordt er hulp gewenst bij het opzetten van samenwerkingen met het bedrijfsleven. In de regio's waar een MuziekAkkoord ondertekend is, vraagt men zich bovendien af hoe partners van wie momenteel nog de handtekening ontbreekt 'aan boord' gehaald kunnen worden, maar ook hoe bestaande partners aangehaakt gehouden kunnen worden. Daarnaast is de samenwerking tussen pabo's en conservatoria erg waardevol, maar kan deze nog versterkt worden door de precieze behoeften en jaarplanningen van beide partners beter op elkaar af te stemmen.

2) Blijf het belang van muziekonderwijs uitdragen

Een andere manier om borging van het muziekonderwijs na afloop van de regeling Impuls Muziekonderwijs te realiseren, is door (met name) leerkrachten en scholen te blijven doordringen van het belang van muziekonderwijs – zodat het uiteindelijk als een liedje wordt dat niet meer uit je hoofd gaat. Immers: de kans is groot dat écht gemotiveerde docenten ook zonder extra geld naar een manier zullen zoeken om muzikles te kunnen blijven geven. Ook voor de toekomst blijft er op het gebied van de bewustwording en (politieke) lobby voor muziekonderwijs dus een belangrijke taak voor Méér Muziek in de Klas weggelegd. Wel blijft het daarbij van belang om de balans tussen spektakel en inhoud, tussen de zichtbaarheid van hoogwaardigheidsbekleders en van kinderen, en tussen publicitaire belangen en de belangen van scholen goed te blijven bewaken.

3) Verrijk communicatie-uitingen met meer concrete handvatten om zelf aan de slag te gaan

Méér Muziek in de Klas communiceert online en offline op veel verschillende manieren over het belang van muziekonderwijs. De meeste respondenten van de uitgezette enquête beoordelen de communicatie-uitingen van Méér Muziek in de Klas positief. Een aanzienlijk deel van hen lijkt er bovendien door tot actie te worden aangezet. Een rode draad in de wat kritischere reacties is niettemin dat concrete handvatten gemist

worden. Wat kan een ouder of leerkracht nu zélf doen na het lezen van een nieuwsbrief of het kijken van een filmpje? En wat kan Méér Muziek in de Klas voor hen betekenen?

Daarnaast benoemen de pabostudenten die Méér Muziek in de Klas op Facebook en Instagram volgen dat het daarop erg vaak gaat over Méér Muziek in de Klas zelf of over het belang van muziekonderwijs. Zij zouden echter liever meer informatie over het *hoe* van muziekonderwijs dan over het *waarom* daarvan zien – van dat laatste is iemand die Méér Muziek in de Klas online volgt waarschijnlijk al overtuigd.

4) Behoud de actieve rol op het gebied van kennisdeling en deskundigheidsbevordering

De rol die Méér Muziek in de Klas inneemt op het gebied van kennisdeling en deskundigheidsbevordering wordt positief gewaardeerd. Eén van de gesprekspartners ziet Méér Muziek in de Klas in de toekomst zelfs meer een kenniscentrum op het gebied van muziekonderwijs worden, waarbij één van de taken het opzetten en onderhouden van een digitaal kennisplatform over muziekonderwijs zou kunnen zijn. Een concrete aanbeveling op het gebied van kennisdeling is niettemin dat het waardevol zou zijn om bij het organiseren van activiteiten (meer) in te spelen op concrete vragen en behoeftes die bij deelnemers leven. Ook zouden deze activiteiten actiever onder pabostudenten gepromoot kunnen worden.

5) Inventariseer de behoeften van scholen aan instrumenten en methodes

Uit een eerste analyse van de scholen die meedoen met de regeling Impuls Muziekonderwijs bleek dat veel van hen instrumenten en (digitale) methodes aanschaffen om de duurzaamheid van het muziekonderwijs te borgen. Deze materialen stellen hen namelijk in staat om ook zelf muziekonderwijs te blijven geven wanneer de subsidie stopt en er geen externe vakdocent meer kan worden ingezet (Beekhoven et al. 2018, 34). Tegelijkertijd bleek uit gesprekken die we met pabostudenten voerden dat de aanwezigheid van instrumenten en methodes op (stage)scholen nog geenszins een vanzelfsprekendheid is. Dit beperkt niet alleen de mogelijkheden die een school zelf heeft om muziekonderwijs te geven, maar ook die van de pabostudent om te oefenen. Het is daarom aanbevelingswaardig om nader te onderzoeken óf er op scholen ook een behoefte aan instrumenten en methodes bestaat, waaruit die dan precies bestaat, en wat Méér Muziek in de Klas kan doen om in die behoefte te voorzien.

6) Ontwikkel een langetermijnvisie op het muziekonderwijs

Het doel van Méér Muziek in de Klas is duidelijk: structureel muziekonderwijs voor alle basisschoolkinderen in Nederland. Maar wat doe je vervolgens als dat eenmaal gelukt is? Er blijkt behoefte te zijn om ook al een stap verder te denken, over hoe we het muziekonderwijs op lange termijn voor ons willen zien. Wat verstaan we eigenlijk onder *goed* muziekonderwijs? Hoe willen we dat het muziekonderwijs zich verder ontwikkelt? Wat willen we er precies mee bereiken? Hoe gaan we muziekonderwijs geven dat recht doet aan ieder individueel kind? Waarin de creativiteit en artistieke vaardigheden van kinderen sterker worden aanbeoordeld? Dat misschien wel geïntegreerd is met andere vakken?

Verschillende gesprekspartners zouden hier graag een diepgaandere visie op willen zien: een stip nog voorbij de horizon van de huidige – ook al uitdagende – doelstelling. Die visie hoeft Méér Muziek in de Klas niet per se zelf of alleen te ontwikkelen, maar het faciliteren en aanwakkeren van de discussie hierover wordt wel als een mogelijke taak voor de stichting gezien.

7) Blijf streven naar muziek voor ieder kind

Om ervoor te zorgen dat elk kind in Nederland muziekonderwijs krijgt, moet Méér Muziek op de eerste plaats laten zien er ook voor elk kind te zijn, en daartoe diversiteit (in de breedste zin van het woord) uitstralen. Op dit moment lijkt dat wel te gebeuren in de campagnes van de stichting, maar laten groepsfoto's bij ondertekeningen, stuurgroepvergaderingen of bijeenkomsten van ambassadeurs nog een vrij homogeen beeld zien. Daarmee is uiteraard niet gezegd dat de activiteiten van Méér Muziek in de Klas zelf niet inclusief zijn, maar het maakt Méér Muziek in de Klas wel kwetsbaar voor kritiek over een gebrek aan diversiteit bij de drijvende krachten achter de organisatie.

Daarnaast vraagt inclusiviteit er ook om te blijven nadenken hoe kinderen geholpen kunnen worden die graag muziek willen maken, maar dat om verschillende redenen niet kunnen. Voorbeelden hiervan zijn kinderen die een handicap hebben, of van wie de ouders geen geld hebben voor naschoolse muziekles of het huren van een oefeninstrument. Het is belangrijk om ernaar te blijven streven ook deze kinderen zoveel mogelijk kansen te geven om muziek te kunnen maken.

8) Onderzoek de mogelijkheden voor méér muziek vóór en na de basisschoolklas

Méér Muziek in de Klas richt zich nu op het muziekonderwijs binnen de basisschoolklas. Veel gesprekspartners zien echter ook daarbuiten veel kansen om kinderen structureel met muziek(onderwijs) in aanraking te laten komen. Zij hopen

daarom dat Méér Muziek in de Klas in de toekomst muziekonderwijs kan gaan stimuleren van de voorschoolse leeftijd tot aan het voortgezet onderwijs, alsook na schooltijd.

9) Houd oog voor andere disciplines binnen cultuureducatie

In haar jaarverslag over 2018 benoemt Méér Muziek in de Klas als aandachtspunt voor de komende jaren ‘andere kunst disciplines laten meeliften op het succes van muziekonderwijs’ (Méér Muziek in de Klas 2019, 13). Eerdere onderzoeken noemden dit reeds als aanbeveling (zie Broek et al. 2019, Graauw et al. 2018), en verschillende van de gesprekspartners die wij voor dit onderzoek hebben gesproken onderstrepen opnieuw het belang hiervan. Er wordt gevreesd dat de nadruk die er nu is op muziekonderwijs uiteindelijk ten koste gaat van de andere kunst disciplines. Bovendien zijn er binnen de cultuursector nu verschillende organisaties bezig om elk hun eigen discipline beter vertegenwoordigd te zien in het onderwijs: denk aan Méér Muziek in de Klas voor muziek, De Schrijverscentrale voor literatuur en Eye voor film. Daardoor lijken verschillende disciplines nu haast met elkaar te moeten concurreren voor hun eigen onderwijstijd, in plaats van gezamenlijk te strijden voor een betere inbedding van cultuureducatie als geheel binnen het onderwijs. Dat wil niet zeggen dat de huidige energie en enthousiasme voor muziekonderwijs moeten worden opgegeven ten faveure van andere kunst disciplines, maar wel – zoals Méér Muziek in de Klas al schrijft – dat bekeken moet worden hoe ook andere disciplines van die energie kunnen profiteren.

10) Tot slot: ga zo door!

Dit artikel heeft vooral punten benoemd die Méér Muziek in de Klas in de toekomst anders of beter zou kunnen doen. Voor een deel zijn dit aanbevelingen die ook al uit eerder onderzoek bleken – hetgeen enkel hun relevantie bevestigt – maar we hopen dat Méér Muziek in de Klas er ook nieuwe ideeën in vindt waarmee zij aan de slag wil gaan.

Als we in deze aanbevelingen een rode draad zouden moeten benoemen, dan zou dat zijn dat Méér Muziek in de Klas bij de dingen die zij doet meer inhoudelijk (en ook diepgaander) op het muziekonderwijs zou kunnen ingaan. Daarbij zou de stichting ook meer concrete en praktische handvatten kunnen bieden aan haar doelgroepen om hen te helpen het muziekonderwijs nog verder te versterken. Ouders, leerkrachten, pabostudenten, stuurgroepleden: elk formuleren zij verschillende wensen voor materiaal en kennis dat hen in staat zou stellen om direct (nog actiever) aan de slag te gaan.

We sluiten echter graag af met niet iets wat de organisatie anders zou moeten doen, maar juist met iets waar zij mee door moet blijven gaan. Alle gesprekspartners zijn het er namelijk over eens dat Méér Muziek in de Klas heel veel heeft betekend in

het op de kaart zetten van muziekonderwijs. Zij hopen dan ook dat de stichting dit in de toekomst zal blijven doen, opdat we uiteindelijk van Méér Muziek in de Klas, naar Nóg Méér Muziek in de Klas kunnen gaan.

Literatuur

Beekhoven, S. et al. (2018) [*Onderzoek Impuls Muziekonderwijs: eerste opbrengsten van de Impuls Muziekonderwijs in het primair onderwijs*](#). Utrecht: Sardes.

Broek, A. van den et al. (2019) [*\(Meer\) muziekonderwijs als doel en middel: tussentijds onderzoek naar het stimuleringsprogramma muziekonderwijs*](#). Nijmegen: ResearchNed.

CBS (2019) '[*\(Speciaal\) basisonderwijs en speciale scholen; leerlingen, schoolregio*](#)'. Op: www.opendata.cbs.nl, 30 augustus.

Graauw, C. de en C. Beemster (2018) *Impact van Méér Muziek in de Klas: onderzoeksrapport*. Rijen: Claudia de Graauw Effectmeting & Doelbereik.

Méér Muziek in de Klas (2019) [*Jaarverslag 2018: Nederland veroveren met muziek*](#). Amsterdam: Méér Muziek in de Klas.

Jaarlijks symposium, in Akoesticum Ede
(1 november 2018)

Verantwoording onderzoek

Bijlage

Bjorn Schrijen
Ruth Slob
Maxime van Haeren

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

Inhoudsopgave

Doel van het onderzoek	1
Onderzoeksopzet	1
Uitwerking onderzoek per hoofd- en deelvraag.....	2
Hoofdvraag 1	2
Deelvraag 1	2
Deelvraag 2	4
Deelvraag 3	5
Hoofdvraag 2	6
Projectteam.....	7
Rapportage	7
Appendix 1 – Topiclijst groepsgesprekken regioconvenanten.....	8
Appendix 2 – Vragenlijst pabobezoeken.....	11
Appendix 3 – Vragenlijst over toekomstscenario's Méér Muziek in de Klas	15

Doel van het onderzoek

Méér Muziek in de Klas heeft de Boekmanstichting gevraagd haar huidige activiteiten te evalueren, en daarbij in het bijzonder te kijken naar de regioconvenanten (inmiddels ‘MuziekAkkoorden’ genoemd) die de stichting in de afgelopen twee jaar heeft helpen opzetten. Het doel was om vooral een kwalitatieve evaluatie van deze convenanten uit te voeren, waarin duidelijk moest worden hoe de samenwerking binnen de convenanten verloopt, wat ze opleveren, hoe duurzaam ze zijn en wat ze daadwerkelijk voor kinderen betekenen. Daarnaast wilde de stichting graag weten hoe de eigen rol bij de totstandkoming en de uitvoering van de convenanten door de partners binnen het convenant ervaren werd.

Naast terugkijken op haar huidige activiteiten wilde Méér Muziek in de Klas ook graag vooruitkijken naar haar toekomstige werkzaamheden. De doelstelling van Méér Muziek in de Klas eindigt in 2020, maar ook daarna wil de stichting door blijven gaan met het stimuleren van muziekonderwijs. Om te onderzoeken op welke manier ze dat het beste kan doen, hoopte Méér Muziek in de Klas dan ook in dit onderzoek alvast wensen en behoeften op het gebied van muzikeducatie te inventariseren, alsook over de rol die Méér Muziek in de Klas daarin zou kunnen vervullen.

Idealiter zou het onderzoek leiden tot zoveel mogelijk concrete aanbevelingen en ideeën waarmee Méér Muziek in de Klas de impact van haar huidige werkzaamheden kan vergroten. Daarnaast hoopte de stichting dat er een creatief onderzoek zou worden uitgevoerd, met een originele en verrassende methode of rapportage.

Onderzoeksopzet

Voorafgaand aan het onderzoek zijn de vragen die Méér Muziek in de Klas middels het onderzoek wilde beantwoorden geconcretiseerd in twee hoofdvragen. De eerste hoofdvraag kijkt naar de huidige activiteiten van Méér Muziek in de Klas en wordt beantwoord aan de hand van drie deelvragen. Deze richten zich respectievelijk op de drie programmalijnen die Méér Muziek in de Klas zelf ook onderscheidt: regionale verankering, bewustwording en deskundigheidsbevordering. De tweede hoofdvraag kijkt vervolgens naar de toekomst van Méér Muziek in de Klas.

Onderzoeksvragen:

1. Hoe effectief dragen de huidige activiteiten van stichting Méér Muziek in de Klas bij aan de doelstelling om in 2020 alle basisschoolkinderen structureel muziekonderwijs te laten genieten, en zijn er manieren waarop de impact van deze activiteiten vergroot kan worden?

- a. Komt in regio's waarin een convenant is afgesloten een effectieve en duurzame samenwerking tot stand, die leidt tot een aantoonbare verbetering van het muziekonderwijs?
  - b. Bereiken de bewustwordingscampagnes van Méér Muziek in de Klas nieuwe doelgroepen, en stimuleren ze om ook daadwerkelijk het muziekonderwijs te verbeteren?
  - c. Bieden de activiteiten op het gebied van deskundigheidsbevordering aan (toekomstige) docenten voldoende vaardigheden, zelfvertrouwen en geschikt lesmateriaal om goed muziekonderwijs te kunnen bieden?
2. Welke behoeftes voor de bevordering van het muziekonderwijs blijven er na 2020 bestaan, en in welke vorm kan Méér Muziek in de Klas in die behoeftes blijven voorzien?

Deze onderzoeksvragen zijn vervolgens in overleg met Cécile Beemster van Méér Muziek in de Klas verder uitgewerkt in onderzoeksactiviteiten en -instrumenten. In de volgende paragraaf worden deze per onderzoeksvraag toegelicht.

Uitwerking onderzoek per hoofd- en deelvraag

Hoofdvraag 1

Hoe effectief dragen de huidige activiteiten van stichting Méér Muziek in de Klas bij aan de doelstelling om in 2020 alle basisschoolkinderen structureel muziekonderwijs te laten genieten, en zijn er manieren waarop de impact van deze activiteiten vergroot kan worden?

Deze vraag werd beantwoord door de huidige activiteiten van Méér Muziek in de Klas op het gebied van regionale verankering, bewustwording en deskundigheidsbevordering te evalueren.¹ Elk van deze doelen van Méér Muziek in de Klas werd nader onderzocht in een aparte deelvraag.

Deelvraag 1

Komt in regio's waarin een convenant is afgesloten een effectieve en duurzame samenwerking tot stand, die leidt tot een aantoonbare verbetering van het muziekonderwijs?

Het functioneren van de regionale convenanten is onderzocht aan de hand van gesprekken met de stuurgroepen in zes regio's waar een dergelijk convenant tot stand

---

¹ Onder deskundigheidsbevordering is in dit onderzoek ook de ontwikkeling van (eigentijds) lesmateriaal gerekend.

is gekomen. Bezocht zijn de eerste vijf regio's waar een convenant ondertekend is (Zeeland, Limburg, Friesland, de Liemers en de stad Groningen), alsook de provincie Drenthe.

Alle gesprekken vonden plaats op locatie en in de vorm van een groepsgesprek, met uitzondering van de Liemers. Hier bleken na overleg met de stuurgroep telefonische interviews het best haalbaar. In elk gesprek is ingegaan op drie hoofdonderwerpen: de aanloop en de ondertekening van het convenant, de huidige stand van zaken, en de toekomst van het convenant. Een rode draad door al deze onderwerpen was de rol die Méér Muziek in de Klas gespeeld heeft of mogelijk nog zou kunnen gaan spelen.

De gesprekken werden gevoerd aan de hand van een gespreksleidraad die deelnemers van tevoren ontvingen (zie Appendix 1). Hierin zijn de drie hoofdonderwerpen uitgewerkt in een groot aantal deelvragen. Tijdens de gesprekken zijn deze evenwel niet allemaal letterlijk en in een precieze volgorde gesteld: er werd naar gestreefd echt een gesprek te voeren, en geen interview af te nemen.

Tabel 1. Overzicht van gevoerde gesprekken (vóór de zomervakantie)

	Zeeland	Limburg	Friesland
Datum	27 juni 2019	3 juli 2019	9 juli 2019
Aanwezigen	Tijl Clement Josje de Regt Ben de Reu Marjo Schillings Ben de Reu	Dorrie Besouw Vivian Knols Julie Koolen Hanneke Suilen Bas Thomissen	Maaïke Beckers Hans Greidanus Johan Meesters Gerda Roorda Douwe Zeldenrust
Onderzoekers	Ruth Slob Bjorn Schrijen	Bjorn Schrijen	Ruth Slob

Tabel 2. Overzicht van gevoerde gesprekken (na de zomervakantie)

	De Liemers	Groningen	Drenthe
Datum	September 2019	3 oktober 2019	10 oktober 2019
Aanwezigen	Riemer Dekker Bart van der Ent Johan Kock Nanda van Loon	Anneke van Bergen Marjon Brouwer Harrie van den Elsen Annemarie v.d. Molen Pim Luiten Marieke Vegt Arianne Wijninga	Marjon Brouwer Mirjam Pauwels Han Sijbring Johan Sterken Wytze de Vries
Onderzoekers	Ruth Slob	Ruth Slob	Ruth Slob Bjorn Schrijen

Deelvraag 2

Bereiken de bewustwordingscampagnes van Méér Muziek in de Klas nieuwe doelgroepen, en stimuleren ze om ook daadwerkelijk het muziekonderwijs te verbeteren?

Om meer inzicht te krijgen in de waardering voor, en de effectiviteit van, de bewustwordingscampagnes van Méér Muziek in de Klas is via SurveyMonkey een digitale enquête uitgezet.² Deze enquête was vooral gericht op ouders en leerkrachten, maar kon ook worden ingevuld door bijvoorbeeld schoolbestuurders en vakspecialisten. De verschillende doelgroepen beantwoordden alleen vragen over campagneonderdelen die voor hen relevant waren. Zo werden aan de leerkrachten geen vragen over het ouder-ambassadeurschap gesteld, en werden bij ouders de vragen over de leerkrachtenportretten van juf Angela en meester Leon overgeslagen.

De enquête is langs twee wegen verspreid. Méér Muziek in de Klas heeft de hyperlink geplaatst in haar nieuwsbrieven, met daarbij aan respondenten ook de vraag om deze door te sturen naar collega's of andere ouders die de nieuwsbrief niet ontvangen. Langs deze weg zijn uiteindelijk vooral leerkrachten bereikt. Om ook ouders en respondenten die nog niet bekend zijn met Méér Muziek in de Klas te bereiken, is de enquête daarnaast verspreid onder ruim 500 respondenten uit het panel

² Zie voor de volledige vragenlijst van deze enquête het artikel over bewustwording: 'Een verhaal met volume'.

van PanelClix, een site waar respondenten in ruil voor een vergoeding mee kunnen doen aan online onderzoek.³

De enquêteresultaten bieden inzicht in de waardering voor de verschillende campagne-onderdelen, de acties die respondenten naar aanleiding daarvan (willen) ondernemen en verbeterpunten en aanbevelingen. In hoeverre daadwerkelijk nieuwe doelgroepen bereikt worden, blijkt aan de hand van de opgestelde vragenlijst echter moeilijk te beoordelen. De enige graadmeter hiervoor binnen het onderzoek is het aandeel respondenten dat de campagne-onderdelen al eens eerder gezien had, waarbij eigenlijk alleen gekeken kan worden naar de respondenten die niet via Méér Muziek in de Klas zelf zijn geworven. Dan blijkt dat 15,49 procent van de (groot)ouders van het ouder-ambassadeurschap gehoord had, 8,84 procent de advertenties over het belang van muziekonderwijs wel eens had gezien, en 8,76 procent de infomercial voorbij heeft zien komen.

Deelvraag 3

Bieden de activiteiten op het gebied van deskundigheidsbevordering aan (toekomstige) docenten voldoende vaardigheden, zelfvertrouwen en geschikt lesmateriaal om goed muziekonderwijs te kunnen bieden?

In de uitwerking van deze vraag is vooral gefocust op pabo's. Daarnaast waren ook in de uitgezette enquête (zie deelvraag 2) voor groepsleerkrachten enkele vragen opgenomen over deskundigheidsbevordering.

We hebben twee pabo's bezocht: de Thomas More Hogeschool in Rotterdam en de Marnix Academie in Utrecht. Bij de keuze voor pabo's heeft Méér Muziek in de Klas een lijst pabo's aangeleverd, met daarbij een onderverdeling in pabo's die al vanaf het begin gebruikmaken van de regeling Professionalisering Muziekonderwijs, en pabo's die pas op een later moment zijn aangehaakt. Om praktische redenen zijn uit deze lijst de Thomas More Hogeschool en de Marnix Academie geselecteerd.

Op beide pabo's zijn studenten ondervraagd aan de hand van dezelfde vragenlijst (zie Appendix 2), maar de manier waarop dit gebeurde verschilde sterk. Op de Thomas More Hogeschool zijn in totaal zes studenten geïnterviewd die in verschillende fasen van de specialisatie tot vakspecialist muziek zitten. Dit gebeurde in twee groepjes van drie studenten, die we elk drie kwartier gesproken hebben. De studenten waren voor het interview geworven door hun docent, Roeland Vrolijk.

Op de Marnix Academie is de vragenlijst omgezet in een digitale 'live' enquête, gemaakt met de website Swipe.to. Op het scherm van de collegezaal waar de enquête plaatsvond werd steeds een (meerkeuze) vraag of stelling geprojecteerd, die studenten

---

³ Alle respondenten van de enquête maakten bovendien kans op verschillende door Méér Muziek in de Klas ter beschikking gestelde prijzen, variërend van een schoolconcert of een workshop voor het leerkrachtenteam tot een goodiebag of een voorraad sambaballen voor op school.

op hun eigen telefoon konden beantwoorden. De resultaten werden vervolgens direct voor iedereen zichtbaar, waarna hierover doorgepraat of -gevraagd werd. Wanneer de ingelogde administrator vervolgens naar de volgende vraag ging, verscheen deze automatisch ook op de telefoons van de studenten.

In de praktijk bleek deze methode zowel voor- als enkele nadelen te kennen. Voordelen zijn dat er in korte tijd zowel kwalitatieve als kwantitatieve informatie vergaard kon worden, dat de discussie direct toegespitst kan worden op de gegeven antwoorden, en dat zowel studenten die gemakkelijk in een groep spreken als studenten die dat minder graag doen hun mening konden geven. Nadelen zijn evenwel dat de vragenlijst bij sommige studenten soms bleef vasthangen (in welk geval de pagina eerste ververst moest worden), en dat telefoons tijdens het invullen van de vragenlijst ook afleiding kunnen bieden.

Via de enquête zijn uiteindelijk 61 studenten in twee verschillende groepen ondervraagd. Het invullen van de enquête duurde steeds een half uur, waarna de studenten verder gingen met hun muziekpracticum. Een sfeerbeschrijving hiervan is opgenomen in het artikel over deskundigheidsbevordering: ‘Crescendo van kennis’.

Hoofdvraag 2

Welke behoeftes voor de bevordering van het muziekonderwijs blijven er na 2020 bestaan, en in welke vorm kan Méér Muziek in de Klas in die behoeftes blijven voorzien?

Indirect kwam deze vraag ter sprake in veel van de gesprekken die we voor de beantwoording van voorgaande deelvragen gevoerd hebben. In aanvulling daarop hebben we een aantal interviews afgenomen met voor muziekeducatie relevante organisaties, waarvoor een selectie gemaakt is door Méér Muziek in de Klas. Door de drukke periode waarin het onderzoek plaatsvond, lukte het helaas niet elke benaderde organisatie om aan het onderzoek deel te nemen, maar niettemin hebben we uiteindelijk vijf organisaties telefonisch, schriftelijk of persoonlijk kunnen spreken. De vragenlijst aan de hand waarvan deze gesprekken plaatsvonden, is opgenomen in Appendix 3.

Tabel 3. Overzicht van geïnterviewden

Geïnterviewde	Organisatie	Soort interview	Interviewer
Melchior Hendriks	PO-Raad	Schriftelijk	Bjorn Schrijen
Kirsten van Muijen	Curriculum.nu	Persoonlijk	Ruth Slob
Annet Kil	GSF	Telefonisch	Ruth Slob
Anita Derks	LOBO	Telefonisch	Bjorn Schrijen
Suzan Overmeer	Koninklijk Conservatorium	Telefonisch	Bjorn Schrijen

Projectteam

Vanuit de Boekmanstichting hebben Bjorn Schrijen en Maxime van Haeren aan het onderzoek gewerkt. Zij kregen hierbij versterking van Ruth Slob, die als freelance onderzoeker door de Boekmanstichting hiervoor werd ingehuurd.

Vanuit Méér Muziek in de Klas is Cécile Beemster tijdens het onderzoek het aanspreekpunt geweest. Met haar is doorlopend en frequent overleg geweest over de voortgang van het onderzoek. Ook heeft zij meegelezen en -gedacht bij het opstellen van de vragenlijsten en gespreksleidraden die in de verschillende delen van het onderzoek gebruikt zijn.

Rapportage

We hopen dat de wens van Méér Muziek in de Klas voor een creatief onderzoek niet alleen tot uiting is gekomen in de combinatie van verschillende onderzoeksmethoden en het gebruik van live enquêtes als vorm van dataverzameling, maar ook in de opgestelde rapportage. Er is namelijk voor gekozen om geen lijvig onderzoeksrapport op te stellen, maar vier compactere artikelen te schrijven.

In grote lijnen volgt de inhoud daarvan de geformuleerde onderzoeksvragen. In artikel 1 ('Akkoorden in majeur') wordt aan de hand van de gesprekken met de stuurgroepen gekeken naar de regionale convenanten. Artikel 2 ('Een verhaal met volume') bevat de resultaten van de enquête, die vooral over bewustwording ging. Artikel 3 ('Crescendo van kennis') vormt een weerslag van de pabobezoeken en heeft deskundigheidsbevordering als centraal thema. Artikel 4 ('Opmaat naar de toekomst') bevat afsluitende aanbevelingen, voornamelijk gebaseerd op de interviews met experts. Waar relevant wordt echter ook van deze strikte indeling afgeweken. Zo bevat artikel 3 ook resultaten uit de enquête, en worden in de aanbevelingen in artikel 4 ook resultaten uit de rest van het onderzoek meegenomen.

Appendix 1 – Topiclijst groeps gesprekken regioconvenanten

In de groeps gesprekken over de regioconvenanten willen we graag drie (hoofd)vragen beantwoorden: hoe is de aanloop tot het convenant verlopen, hoe functioneert het convenant in de praktijk, en hoe duurzaam zijn de samenwerking en de inzet op muziekonderwijs met het oog op de toekomst? Daartoe delen we het gesprek ook op in drie onderdelen. Onder elk van deze onderdelen hangen verschillende subvragen. Deze hoeven mogelijk niet altijd allemaal letterlijk in het gesprek gesteld te worden, maar kunnen indien nodig wel richting geven aan de discussie. Een rode draad dient in elk geval de vraag te zijn of er in de huidige opzet en werkwijze van de convenanten verbeterpunten aangewezen kunnen worden die de impact van de convenanten vergroten.

Introductie (10 minuten)

Aan het begin van het gesprek lichten we toe wat het doel van ons onderzoek is, en geven we iedereen de gelegenheid zichzelf kort voor te stellen. Vragen die hierbij gesteld kunnen worden zijn:

- Wie bent u, en wat is uw functie?
- Hoe bent u bij deze werkgroep betrokken geraakt?

Aanloop naar het convenant (20 minuten)

Eerst willen we ingaan op de totstandkoming van het convenant. Hoe is dit proces verlopen, en hoe is de rol van Méér Muziek in de Klas hierbij ervaren? Vragen die hierbij gesteld kunnen worden zijn:

- Waren er in uw regio voorafgaand aan het convenant al initiatieven of samenwerkingsverbanden actief om het muziekonderwijs te stimuleren?
- Hoe is het initiatief tot het ondertekenen van het convenant tot stand gekomen?
- Hoe zijn de huidige samenwerkingspartners bij het convenant betrokken geraakt, en staat het convenant nog open voor nieuwe partners?
- Hoe werd de benodigde financiering voor het stimuleren van het muziekonderwijs tot stand gebracht? Ging dit gemakkelijk?
- Hoe heeft u de rol van Stichting Méér Muziek in de Klas in de totstandkoming van het convenant ervaren? Ziet u verbeterpunten?

Werking van het convenant (30 minuten)

Vervolgens kijken we naar wat er gebeurd is nádat het convenant werd getekend. Hoe is men aan de slag gegaan, en is er een duurzame samenwerking tot stand gekomen? Vragen die hierbij gesteld kunnen worden zijn:

- Welke vervolgacties hebben er plaatsgevonden nadat het convenant ondertekend werd?
- Bent u door het convenant intensiever met andere organisaties gaan samenwerken op het gebied van muziekonderwijs?
- Hoe ervaart u de onderlinge samenwerking?
- Bent u zich door het convenant intensiever gaan inzetten voor het stimuleren van het muziekonderwijs dan u al deed?
- Heeft het convenant voldoende bekendheid in uw eigen organisatie?
- Heeft het convenant voldoende bekendheid in uw regio?
- Hoe probeert u zelf de bekendheid van het convenant te vergroten?
- Hoe wordt de voortgang van het convenant gemonitord en geëvalueerd?
- Wat zijn successen die sinds de ondertekening van het convenant behaald zijn?
- Wat ging er in deze periode juist minder goed?
- Bent u tevreden over de resultaten van het convenant tot nu toe? Waarom wel of niet?
- Hoe heeft u de rol van Stichting Méér Muziek in de Klas in de periode na het ondertekenen van het convenant ervaren? Zijn zij te weinig of juist te veel sturend geweest? Ziet u verbeterpunten?

Toekomst van het muziekonderwijs in de regio (25 minuten)

Tot slot willen we weten hoe gesprekspartners de toekomst van het muziekonderwijs in hun regio zien. Leidt het convenant tot een duurzame impuls? Vragen die hierbij gesteld kunnen worden zijn:

- Verwacht u dat de doelstelling van het convenant behaald gaat worden? Zo nee, waarom niet?
- Verwacht u dat de huidige samenwerking ook na afloop van het convenant duurzaam en zelfstandig zal blijven bestaan?
- Verwacht u dat de huidige impuls voor het muziekonderwijs ook blijft leven na afloop van het convenant?
- Welke wensen of behoeften (bijvoorbeeld op het gebied van ondersteuning) heeft u om in de toekomst het muziekonderwijs in uw regio te blijven stimuleren?

- Welke rol hoopt u dat Stichting Méér Muziek in de Klas in de toekomst zal vervullen om het muziekonderwijs in uw regio en in Nederland te blijven stimuleren?

Afronding (5 minuten)

Aan het eind van het gesprek bieden we nog ruimte voor overige opmerkingen en eventuele vragen over het onderzoek. Vragen die hierbij gesteld kunnen worden zijn:

- Heeft u nog laatste tips of opmerkingen die u graag mee wilt geven voor het onderzoek?
- Heeft u nog vragen over het onderzoek?

Appendix 2 – Vragenlijst pabobezoeken

1. Ik vind het belangrijk om kinderen muziekles te geven.
  - Helemaal niet mee eens
  - Niet mee eens
  - Neutraal
  - Mee eens
  - Helemaal mee eens

2. Heb je tijdens je eigen basisschoolperiode goede voorbeelden van muziekles gezien?
  - Helemaal niet mee eens
  - Niet mee eens
  - Neutraal
  - Mee eens
  - Helemaal mee eens

3. Ik ben van plan om later in mijn klas veel muziekles te geven.
  - Helemaal niet mee eens
  - Niet mee eens
  - Neutraal
  - Mee eens
  - Helemaal mee eens

4. Ik weet hoe ik goed muziekles moet geven.
  - Helemaal niet mee eens
  - Niet mee eens
  - Neutraal
  - Mee eens
  - Helemaal mee eens

5. Ik heb voldoende vaardigheden om goede muziekles te geven.

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Neutraal
- Mee eens
- Helemaal mee eens

6. Ik heb goed lesmateriaal om zelf muziekles mee te kunnen geven.

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Neutraal
- Mee eens
- Helemaal mee eens

7. Ik vind het eng om muziekles te moeten geven.

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Neutraal
- Mee eens
- Helemaal mee eens

8. Het onderwijs hier op de pabo bereidt me goed voor om zelf muziekles te kunnen geven.

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Neutraal
- Mee eens
- Helemaal mee eens

9. Op mijn (huidige of vorige) stageschool kan ik goed oefenen in het geven van muziekles.

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Neutraal
- Mee eens
- Helemaal mee eens

10. Hoe is de begeleiding vanuit je stageschool of -begeleider wat betreft muziekonderwijs?

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Neutraal
- Mee eens
- Helemaal mee eens

11. Ik kende Méér Muziek in de Klas voor vanmiddag al.

- Oneens, ik had nog nooit van ze gehoord
- Eens, ik heb de naam wel eens gehoord
- Eens, en ik weet ook wat Méér Muziek in de Klas doet

12. [Over het leerkrachtenportret van juf Angela] Dit filmpje geeft mij meer zelfvertrouwen om zelf muziekles te geven.

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Neutraal
- Mee eens
- Helemaal mee eens

13. [Over het leerkrachtenportret van juf Angela] Dit filmpje geeft mij goede tips of inspiratie waarmee ik zelf aan de slag kan gaan.

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Neutraal
- Mee eens
- Helemaal mee eens

14. [Over de *energizer* met Ilse DeLange over wereldmuziek] Ik heb deze of een andere energizer van Schooltv bekeken of gebruikt in mijn stageklas.

- Ja
- Nee

15. [Over de *energizer* met Ilse DeLange over wereldmuziek] Deze energizer geeft mij goede tips of inspiratie waarmee ik zelf met de klas aan de slag kan gaan.

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Neutraal
- Mee eens
- Helemaal mee eens

16. Ik ben al geabonneerd op de leerkrachtenuwsbrief met tips van Méér Muziek in de Klas.

- Ja
- Nee
- Welke leerkrachtenuwsbrief?

17. Méér Muziek in de Klas zou meer kunnen doen om mij te helpen bij het geven van goede muziekles.

- Helemaal niet mee eens
- Niet mee eens
- Neutraal
- Mee eens
- Helemaal mee eens

Appendix 3 – Vragenlijst over toekomstscenario's Méér Muziek in de Klas

1. Wanneer verwacht je dat de doelstelling van Méér Muziek in de Klas – structureel basisonderwijs voor alle 1,5 miljoen basisschoolkinderen in Nederland – bereikt kan zijn?
2. Wat verwacht je dat nodig is om deze doelstelling te bereiken?
3. Hoe effectief zijn volgens jou de inspanningen van Méér Muziek in de Klas op het gebied van bewustwording, deskundigheidsbevordering en regionale verankering in het bereiken van deze doelstelling?
4. Wat kan Méér Muziek in de Klas volgens jou doen om deze doelstelling beter of sneller te verwezenlijken?
5. De huidige doelstelling van Méér Muziek in de Klas loopt tot en met 2020. Hoe zou je de rol van de stichting na 2020 het liefst zien?
6. Zijn er nog andere dingen die wilt meegeven aan Méér Muziek in de Klas?